

НЕТЕХНИЧКИ САЖЕТАК

ИЗВЕШТАЈА О ПРОЦЕНИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

Наручилац: Министарство регионалног развоја и јавних радова

Извођач: БТ-Инжењеринг ЕООД

Новембар, 2021

Садржај

УВОД.....	6
КОНТАКТ ИНФОРМАЦИЈЕ УГОВОРНОГ ТЕЛА.....	6
1. Назив, седиште и јединствени идентификациони број правног лица	7
2. Адреса	7
3. Телефон, факс, електронска пошта.....	7
1. Опис садржаја главних циљева ЦБЦП и ТСИМ и повезивање са другим релевантним плановима и програмима.....	8
1.1. Разлог за израду ЦБЦП и ТСИМ	8
1.2. Главни циљеви и одредбе ЦБЦП и ТСИМ	8
1.3. Алтернативе прекограничном програму и интегрисаној територијалној стратегији.....	16
1.4. Веза програма прекограничне сарадње и интегрисане територијалне стратегије са другим релевантним плановима, програмима и стратегијама.....	16
2. Садашње стање животне средине и могући развој без примене ЦБЦП и ТСИМ	17
2.1. Тренутно стање животне средине	17
2.1.1. Клима и климатске промене	17
2.1.2. Квалитет ваздуха	18
2.1.3. Стање вода, водозащитне зоне, ризик од поплава.....	19
2.1.4. Дубљи слојеви земљишта.....	20
2.1.5. Стање земљишта.....	20
2.1.6. Стање биодиверзитета	21
2.1.7. Заштићена подручја и заштићене територије.....	22
2.1.8. Пејзажно стање.....	32
2.1.9. Стање материјалне имовине	32
2.1.10. Културно-историјско наслеђе, укључујући архитектонско и археолошко наслеђе ..	33
2.1.11. Стање у погледу штетних физичких фактора.....	34
2.1.12. Стање и управљање отпадом.....	34
2.1.13. Опасне хемикалије и ризик од великих несрећа	34
2.1.14. Здравствено стање становништва	34
2.2. Могући развој животне средине без имплементације ЦБЦП и ТСИМ.....	35
3. Карактеристике животне средине за подручја на која ће вероватно значајно утицати имплементација ЦБЦП и ТСИМ	37
4. Постојећи проблеми животне средине идентификовани на различитим нивоима у вези са ЦБЦП и ТСИМ, укључујући и оне који се односе на подручја од посебног еколошког значаја, као што су заштићена подручја према Закону о биодиверзитету	43

5. Циљеви заштите животне средине на националном и међународном нивоу релевантни за ЦБЦП и ТСИМ и начин на који се ти циљеви и сви аспекти заштите животне средине узимају у обзир у припреми програма и стратегије	44
5.1. Интеграција циљева заштите животне средине у пројекте ЦБЦП и ТСИМ	44
5.2. Циљеви заштите животне средине на међународном и националном нивоу релевантни за ЦБЦП и ТСИМ и на начин који је у складу са њима	44
6. Могући значајни утицаји на животну средину и здравље људи, укључујући прекограничне утицаје на животну средину у другим земљама	45
6.1. Процена могућих утицаја на стратешком нивоу	45
6.1.1. За ЦБЦП	45
6.1.2. За ТСИМ.....	46
6.2. Процена вероватних утицаја на нивоу „активности/мера“	47
6.2.1. За ЦБЦП	47
6.2.2. За ТСИМ.....	48
6.3. Кумулативни утицај	49
6.4. Прекогранични утицај ЦБЦП-а и ТСИМ-а	49
6.5. Резиме очекиваног утицаја	50
7. Мере осмишљене да спрече, смање и што је могуће потпуније надокнаде штетне ефекте примене ЦБЦП и ТСИМ на животну средину и здравље људи	51
7.1. Мере које ће се одразити у коначним верзијама ЦБЦП-а и/или ТСИМ-а	52
7.2. Мере имплементације за примену ЦБЦП и/или ТСИМ.....	52
8. Разлози за избор разматраних алтернатива	56
9. Методе за спровођење еколошке процене, коришћени прописи и документи и потешкоће у прикупљању потребних информација	56
10. Мере у вези са праћењем током имплементације ЦБЦП и ТСИМ	57
11. Закључак о процени утицаја на животну средину	59
12. Извештај о резултатима консултација спроведених у процесу припреме ЦБЦП и ТСИМ и спровођења процене животне средине	60

ЛИСТА СКРАЋЕНИЦА

EA ЕА	Environmental assessment (Strategic environmental assessment within the meaning of Directive 2001/42) Процена животне средине (Стратешка процена животне средине у оквиру Директиве 2001/42)
EU ЕУ	European Union Европска Унија
WPA ВПА	Water Protection Area Водозаштитно подручје
ACI АЦИ	Areas of Community Importance Области од значаја за заједницу
RAA ПАА	Protected Areas Act Закон о заштићеним подручјима
ICT ИКТ	Information and Communication Technologies Информационе и комуникационе технологије
SMEs МСП	Small and medium-sized enterprises Мала и средња предузећа
EIA ЕИА	Environmental impact assessment Процена утицаја на животну средину
UN УН	United Nations Уједињенџ Нације
CA ЦА	Compatibility assessment (with the object and objectives of conservation of protected areas of Natura 2000 network) Процена компатибилности (са циљем и циљевима очувања заштићених подручја мреже Натура 2000)
CBSP ЦБЦП	Cross-border cooperation programme Програм прекограничне сарадње
RBMP РБМП	River Basin Management Plan План управљања речним сливом
FRMP ФРМП	Flood Risk Management Plan План управљања ризиком од поплава
SPA СПА	Special Protection Areas Посебна подручја заштите
SCA СЦА	Special Conservation Areas Посебна подручја заштите
TSIM ТСИМ	Territorial strategy for integrated measures Територијална стратегија за интегрисане мере
ФРМ ФПМ	Fine particulate matter Фине честице
NUTS НУТС	Nomenclature of territorial units for statistics Номенклатура територијалних јединица за статистику
TEN-T	Trans-European Transport Network

Трансевропска транспортна мрежа

УВОД

Овај документ је припремљен у оквиру уговора № РД-02-29-87/16.04.2021 са темом: „Израда извештаја о процени животне средине за ИНТЕРРЕГ - ИПА ЦБ програм сарадње 2021 – 2027 између Републике Бугарске и Републике Србије и за прекограничну стратегију интегрисаног територијалног развоја која ће се финансирати у оквиру ИНТЕРРЕГ - ИПА програма прекограничне сарадње 2021 – 2027 између Републике Бугарске и Републике Србије", са матичним бројем Интеррег -ИПА ЦБЦ-ТА-2020-4 / Лот 1, потписан између: Министарства регионалног развоја и јавних радова Републике Бугарске (Уговорач) и БТ-Енџинееринг Лтд (Извођач).

Овај нетехнички сажетак представља скраћене и збирне информације о садржају, резултате и закључке извештаја о процени животне средине (стратешке процене животне средине) нацрта Програма прекограничне сарадње (ЦБЦП) 2021-2027, суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ, између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрт Територијалне стратегије за интегрисане мере (ТСИМ).

Извештај о процени животне средине је припремљен у складу са националним законодавством две земље којим се транспонују захтеви Директиве 2001/42/ЕК Европског парламента и Савета од 27. јуна 2001. године о процени ефеката одређених планова и програма. о животној средини (Директива 2001/42/ЕК).

Главни циљеви извештаја су да се еколошка разматрања интегришу у пројекте ЦБЦП и ТСИМ у процесу њихове припреме путем:

- анализе тренутног стања и проблема животне средине, укључујући иу вези са здрављем људи у међупростору. гранично подручје које подлеже ЦБЦП и ТСИМ,
- процена могућих утицаја, укључујући и значајне, на животну средину и здравље људи који произилазе из одредби ЦБЦП и ТСИМ пројеката, мотивисање избора за животну средину и здравље људи најприхватљивије алтернативе за њихову примену;
- предлагање мера за спречавање, смањење и што потпунију компензацију штетних ефеката и мера за праћење и контролу утицаја на животну средину и здравље људи у примени ЦБЦП и ТСИМ.

Нетехнички сажетак је припремљен као део потребне документације према тачки (ј) Анекса бр. И члана 5(1) Директиве 2001/42/ЕЦ, припремљен је на језику који је рашчлањен за ширу јавност, не садржи техничке термине и укључује релевантне визуелне материјале.

Нетехнички сажетак, као самосталан, али неодвојиви анекс Извештаја о процени утицаја на животну средину, доставља се заједно са извештајем и свим осталим прилозима, укључујући нацрте ЦБЦП и ТСИМ за консултације у складу са чл. 6 Директиве 2001/42/ЕК.

КОНТАКТ ИНФОРМАЦИЈЕ УГОВОРНОГ ТЕЛА

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

1. Назив, седиште и јединствени идентификациони број правног лица

Министарство регионалног развоја и јавних радова

2. Адреса

Град Софија 1202, 17-19 Улица Ђирила и Методија

3. Телефон, факс, електронска пошта

Контакт особа: Десислава Георгиева – директор Дирекције за управљање територијалном сарадњом Телефон 02/9405 488

E-mail: D.G.Georgieva@mrrb.government.bg

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

1. Опис садржаја главних циљева ЦБЦП и ТСИМ и повезивање са другим релевантним плановима и програмима

Овај део извештаја о процени животне средине испитује образложење за припрему ЦБЦП и ТСИМ, њихова предвиђања, доступност алтернатива за предвиђања и њихов однос са другим стратегијама, плановима и програмима.

1.1. Разлог за израду ЦБЦП и ТСИМ

Припрема ЦБЦП и ТСИМ је у складу са европским законодавством, а посебно – Уредбом (ЕУ) 2021/1060 Европског парламента и Савета од 24. јуна 2021. године којом се утврђују заједничке одредбе о Европском фонду за регионални развој, Европски социјални фонд Плус, Кохезиони фонд, Фонд за праведну транзицију и Европски фонд за поморство, рибарство и аквакултуру и финансијска правила за њих и за Фонд за азил, миграцију и интеграцију, Фонд за унутрашњу безбедност и Инструмент за финансијску подршку за управљање границом и Визна политика (Уредба о заједничким одредбама) и Уредба (ЕУ) 2021/1059 Европског парламента и Савета од 24. јуна 2021. о посебним одредбама за циљ европске територијалне сарадње (Интеррег) подржан од стране Европског фонда за регионални развој и спољног финансирања инструменти (Интеррег Регулатива). Усклађено и применљиво национално законодавство за прекограничне програме. ЦБЦП и ТСИМ ће финансирати Европска унија средствима у оквиру Инструмента за претприступну помоћ. Министарство регионалног развоја и јавних радова Републике Бугарске је Управљачко тело у оквиру програма.

1.2. Главни циљеви и одредбе ЦБЦП и ТСИМ

А. ЦБЦП 2021-2027 између Републике Бугарске и Републике Србије има географски опсег:

- Република Бугарска: 6 округа НУТС ИИИ: Видин, Монтана, Враца, Софијска област, Перник, Густендил
- Република Србија – 7 НУТС ИИИ округа: Борски, Зајечарски, Нишавски, Пиротски, Топлички, Јабланички, Пчињски

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

Слика бр. 1.2-1 Територијални обухват ЦБЦП 2021-2027 између Републике Бугарске и Републике Србије

Главни заједнички изазов за регион прекограничне сарадње је да напусти групу региона који заостају и да крене у напреднији ток развоја, а да се и даље суочава са сталним ризиком од сиромаштва и питањима неједнакости прихода изазваних негативним демографским променама, неразвијеним регионалним ланцима вредности прекограничне сарадње и предузетништвом, ниска технолошка специјализација, непривлачно и неконкурентно окружење пословања.

Циљеви и одредбе ЦБЦП и ТСИМ су идентификовани и специфицирани на основу територијалне анализе прекограничног подручја, чији резултати показују следеће разлике за прекогранична подручја две земље:

- Супротна демографска кретања;
- Сиромаштво и неједнакости у приходима;
- Слаба веза између образовања и тржишта рада;
- Неједнакости у приступу здравственој заштити;
- Диспропорција у развоју конкурентности и пословног окружења;
- Диспропорција у развоју дигитализације и иновација;
- Неразвијена туристичка инфраструктура за коришћење током целе сезоне;
- Висок ризик од природних катастрофа и губитка биодиверзитета;
- Ограничена спремност за зелену транзицију;
- Продужене тензије повезане са прекограничним миграцијама.

Као покретачи развоја на основу територијалне анализе идентификовани су:

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

- Повољно макроекономско окружење;
- Потенцијал за интеграцију у међународну туристичку мрежу;
- Добра регионална повезаност и потенцијал мултимодалног транспорта.

Програм идентификује следеће циљеве политике (Уредба о заједничким одредбама) и повезане приоритете, специфичне циљеве и подржане активности/инвестиције:

Слика бр. 1.2-2 Тематска концентрација ЦБЦП 2021-2027 између Републике Бугарске и Републике Србије

Садржај приоритета је следећи:

Приоритет 1: Конкурентнији погранични регион

Област политике 1 “Конкурентнија и паметнија Европа промовисањем иновативне и паметне економске трансформације и регионалне ИКТ повезаности”

Специфични циљ 1.1: Унапређење одрживог раста и конкурентности МСП и отварање нових радних места у МСП, укључујући продуктивне инвестиције

Непотпуна листа радњи које треба подржати укључује

- *Технолошке и/или организационе инвестиције које имају за циљ смањење трошкова производње/испоруке услуга и било које друге инвестиције које доводе до повећања конкурентности предузећа, укључујући, али не ограничавајући се на куповину специјализоване опреме и технологија (укључујући сродну обуку), системе за праћење; набавка ИТ опреме, обука и трансфер знања, виртуелни пословни центри, е-цолмерце решења, могућности електронског плаћања итд; Акције које имају за циљ повећање производних капацитета;*
- *Инвестиције усмерене на управљање квалитетом ради побољшања квалитета производа/услуга, укључујући, али не ограничавајући се на побољшања у дизајну карактеристика производа/услуге, побољшања у постпродајним услугама за купце, побољшања гаранције производа, систем управљања укупним квалитетом и било који други аспект који дефинише укупан ниво квалитета производа/услуге;*
- *Акције које имају за циљ приступ новим тржиштима или тржишним сегментима укључујући, али не ограничавајући се на маркетиншке студије, технологије које се протежу на даљину, организациону сарадњу и заједничке пословне шеме са другим предузећима, изложбене хале компаније у оснивању компаније, итд.*
- *Маркетиншке и промотивне акције, учешће на међународним сајмовима, изложбама и другим промотивним догађајима, консултантске и информативне услуге, укључујући е-маркетинг, комуникацију са клијентима итд..*

Циљне групе:

Микро, мала и средња предузећа (ММСП)

Приоритет 2: Интегрисани развој пограничног региона

Област политика 5: Европа ближа грађанима подстицањем одрживог и интегрисаног развоја свих врста територија и локалних иницијатива

Специфични циљ 2.1 Подстицање интегрисаног и инклузивног друштвеног, економског и еколошког локалног развоја, културе, природног наслеђа, одрживог туризма и безбедности у подручјима која нису урбана.

Приоритет 2 за имплементацију Циља политике 5 „Европа ближа грађанима подстицањем одрживог и интегрисаног развоја свих врста територија и локалних иницијатива“, предвиђа развој Територијалне стратегије за интегрисане мере (ТСИМ), за решавање мера (идентификоване прихватљиве активности подршке у оквиру програма) за специфичне територијалне потребе.

- Интегрисани приступ за задовољавање / адресирање потреба и потенцијала територије у развијеном ТСИМ-у се манифестује у три главна аспекта:

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

- територија дефинисана на основу постизања одрживих резултата у погледу заједничких потреба и развојних потенцијала;
- учешће широког спектра партнера у целом процесу припреме, дискусије, усвајања и имплементације стратегије.
- изведени пакет међусобно повезаних и комплементарних (интегрисаних) мера, заснованих на блиској координацији различитих јавних политика према локалним специфичностима, задовољавању локалних потреба и развојних потенцијала и доносећи заједничку корист партнерима и региону.

Преко ТСИМ-а ће дати приоритет подршци за неке пројекте/акције/активности у односу на друге – они су описани у наставку у опису ТСИМ-а.

Циљне групе:

Цивилно друштво, локални/регионални органи и власти, регионалне структуре централних јавних власти, невладине организације, истраживање и развој, академске институције и институције за обуку, друштвене институције, мала и средња предузећа, друге професионалне организације.

Приоритет 3: Отпорнији погранични регион

Област политика 2: „Зеленији, нискоугљенични прелаз ка економији са нето нултом емисијом угљеника и отпорној Европи промовисањем чисте и праведне енергетске транзиције, зелених и плавих инвестиција, циркуларне економије, ублажавања климатских промена и прилагођавања, превенције и управљања ризицима и одрживе урбане мобилности“

Специфични циљ 3.1 Промовисање прилагођавања климатским променама и превенције ризика од катастрофа и отпорности, узимајући у обзир приступе засноване на екосистему

У оквиру специфичног циља финансираће се **Стратешки пројекат „Припрема становништва за акције у случају катастрофа и унапређење капацитета стручних тимова за реаговање у случају ванредних ситуација у бугарско-српском прекограничном региону“.**

Резиме пројекта: Учесталост природних катастрофа је у порасту последњих година. Нарочито од средине 90-их година, када је низ катастрофа проузроковао озбиљну материјалну штету и жртве у многим регионима Републике Бугарске и Републике Србије. Смањење ризика од природних катастрофа укључује неколико праваца и циљева:

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

- ограничење штете узроковане екстремним природним појавама;
- заштита становништва које живи у подручјима високог ризика;
- подизање свести и знања и на тај начин унапређење културе понашања;
- унапређење и одржавање капацитета стручних јединица за заштиту становништва од удеса и природних катастрофа.

Стратешки пројекат ће се стога спроводити у складу са Стратегијом за кредибилну перспективу проширења и појачану посвећеност ЕУ земљама Западног Балкана (Стратегија Западног Балкана), која има за циљ да одговори на специфичне изазове територије суседства кроз заједничке пројекте за развој капацитета и унапређење способности реаговања на катастрофе, као и за подизање свести. У том смислу, пројекат има за циљ да припреми становништво и волонтере за акције у случају катастрофе у прекограничном региону, као и да обезбеди одговарајући и благовремени одговор стручних тимова на катастрофе и друге ванредне ситуације. Пројекат има комплементарни ефекат у претходном програмском периоду (2014-2020), када је побољшан капацитет управљања ризицима и довешће до одрживих резултата.

Врсте активности/инвестиција подржаних Стратешким пројектом:

- Оптимизација образовног процеса у погледу развоја и имплементације оквира за реаговање у катастрофама са циљем да се унапреди веза између науке и политике за јачу базу знања за доношење одлука;
- Акције усмјерене на јачање институционалне сарадње у прекограничном региону кроз израду смјернице и стратешке документације; размена информација, знања и вештина; спровођење заједничких теренских обука и др.;
- Развој и имплементација свеобухватног програма приправности за пограничне заједнице за адекватан одговор на природне катастрофе, укључујући обуку на лицу места, симулације, кампање подизања свести, итд.;
- Мала улагања у јавну инфраструктуру за обуку и улагања у специјализовану опрему;
- Заједнички развој протокола, процедура и приступа за превенцију ризика и управљање брзим одговором на многе потенцијалне ванредне ситуације

Циљне групе:

Национални органи за управљање катастрофама у Бугарској и Србији; Локалне јединице за заштиту и спасавање из Бугарске и Србије; Добровољне ватрогасне службе из

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

Србије и Националног удружења добровољаца у Републици Бугарској; Локалне власти; Деца, студенти, старије особе од 60 и више година, представници привреде; Општа популација прекограничног региона.

В. ТСИМ 2021-2027 између Републике Бугарске и Републике Србије

ТСИМ дефинише визију ЦБЦП-а, стратешки циљ, специфичне циљеве (описане горе под Приоритетом 2 ЦБЦП-а) и мере.

Визија: Отворена према суседним границама и интегрисана у европски простор и осовине урбанизације, културе, науке и иновација. Добро очувани и одрживо коришћени ресурси (земљиште, шуме, воде, природна и културна баштина) – гаранција просперитета и идентитета региона. Уравнотежен интегрисани развој постигнут упорним улагањем у економску, друштвену, саобраћајну, инжењерску, културну и туристичку инфраструктуру, чиме се обезбеђује зелени економски раст, прилагодљивост променама и кохезија.

Таква визија има досег изван било каквог формализованог временског оквира планског документа на овом нивоу. Жељени ток визије претпоставља мултисекторске, интегрисане акције са једним фокусом - кохезију. Кохезија, схваћена као смањење економских и друштвених диспаритета, боља повезаност и функционална и просторна интеграција. Поред смањених диспаритета, кохезија подразумева очување културне разноликости и идентитета територијалних заједница на свим нивоима.

Кохезија има три главне компоненте: територијалну, економску и социјалну кохезију. Територијална кохезија се бави прекограничном сарадњом и обухвата интегрисани развој градова и њихово повезивање у мреже сарадње, као и очување природног и културног наслеђа, односно њиховог идентитета. Главни алати територијалне кохезије су елементи физичке повезаности – све врсте линеарне инфраструктуре, укључујући телекомуникације.

Економска кохезија значи смањење диспаритета у главним индикаторима економског развоја за ЦБЦ регион. „Конкурентност“, „економија заснована на знању“ и „иновације у сектору МСП“ и даље ће бити покретачи економског развоја. Иако су ови економски покретачи и даље предуслови за „паметнији“ и „зеленији“ раст, даљу пажњу треба посветити „друштвенијем“ расту који ствара шансе за запошљавање неквалификованих радника у традиционалним индустријама као што су шумарство или прерада хране.

Социјална кохезија је директан резултат економске кохезије и изражава се као опште побољшање животног стандарда са обе стране границе (запосленост, приходи, потрошња)

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

и квалитета људских ресурса (образовање, здравство, социјалне услуге, култура). Циљ друштвене кохезије је, опет, смањење диспаритета у друштвеној области и у квалитету живота у целом региону прекограничне сарадње.

Стратешки циљ: Побољшати раст у свим његовим аспектима

Специфични циљ 1: Проширити и побољшати пружање услуга

Проблем укратко: удаљене области, групе људи у неповољном положају и мала предузећа и даље остају недовољно или неадекватно јавно услужени, што отежава напоре за раст.

М 1.1. Проширити доступност и побољшати квалитет услуга од општег интереса за подршку друштвеном и економском расту

Приступачност, близина, приступачност и квалитет јавних услуга важни су за квалитет живота и развој пословања. Демографски трендови и растући недостатак вештина сугеришу да обе земље морају више и боље да улажу у вештине своје садашње и будуће радне снаге, као и да боље повежу образовање и обуку са потребама тржишта рада. Штавише, угрожене и угрожене групе људи и даље имају ограничен приступ услугама од општег интереса, па би интегрисане мере за унапређење квалитета услуга и активно економско укључивање угрожених особа требало да буду приоритетно и омогућавају више дигиталних решења. Упркос ограниченим расположивим ресурсима, мера треба да подржи старије људе из периферних руралних подручја да имају приступ комуникационим технологијама и могућност да их користе за добијање услуга на даљину.

Специфични циљ 2: Побољшати регионалну конкурентност, укљ. у области туризма (најмање 40% приоритетног буџета ће бити додељено пројектима који се фокусирају на одрживи туризам и културу)

М 2.1 Развој и пружање оквирне подршке локалним предузећима да расту, шире и боље раде на зеленијем и паметнијем конкурентном глобалном тржишту

Између осталог, потребе МСП покривају оквирну подршку за дигиталну и зелену транзицију, побољшане компетенције управљања и маркетинга, креативност и предузетничке вештине како би регионалну економију учинили конкурентном и инклузивном. Ове потребе се могу адекватно одговорити коришћењем и максимизирањем постојећег потенцијала за подршку пословању умрежавањем релевантних институција са обе стране границе и надоградњом и каналисањем њихових пракси подршке пословању.

М 2.2 Рационализовати коришћење туристичких ресурса ЦБЦ региона, укљ. обезбеђивање бржег, праведнијег и еколошки прихватљивог приступа и услова за умрежавање културног наслеђа и туристичких локација у региону прекограничне сарадње

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

Већина споменика културног наслеђа је у запуштеном стању и потребна су огромна улагања за рестаурацију и очување. Протеклих година доста се улагало у очување културе, али и даље постоји потреба даљег очувања културног наслеђа. Даље, модели изложености многих сајтова лишавају их атрактивности уместо да јој допринесе. Потребна су побољшања у овом аспекту (изложености). Има много тога да се уради иу дигитализацији. Слично културном наслеђу, постоје одређене потребе за обезбеђивањем приступа и информисања атрактивних природних комплекса. Пројектовањем и изградњом нових и санацијом постојећих еко стаза и бицикличких стаза обогатиће се туристичка понуда и допринети тржишности туристичких производа. Мјере туристичке мобилности треба ријешити на начин да се осигура брже и несметаније кретање људи и робе.

М 2.3. Унапређење ЦБЦ туристичког маркетинга и праксе брендирања

Туристичке производе прекограничне сарадње треба промовисати као најбољу опцију за туристе наглашавајући неке од ствари које их чине другачијима или јединственим. Савремени туристички маркетинг би подразумевао широку употребу интернета, веб сајтова, онлајн реклама, е-поште и платформи друштвених медија јер ИКТ технологије играју кључну улогу. Такође је кључно да ЦБЦ туристички маркетинг иде у корак са најновијим трендовима, стварајући разнолик маркетиншки микс и користи најбоље методе за преношење туристичких порука. На тај начин, применом мултисекторских, међусобно повезаних интервенција, мера ће допринети развоју туристичке индустрије.

Стратегија ће имплементирати хоризонталну политику зелене транзиције која захтева да сваки подржани пројекат садржи компоненту која се односи на заштиту компоненти животне средине и тражење и имплементацију зелених решења.

1.3. Алтернативе прекограничном програму и интегрисаној територијалној стратегији

Нацрти програма и стратегије које је доставио Уговорни орган не садрже алтернативе.

1.4. Веза програма прекограничне сарадње и интегрисане територијалне стратегије са другим релевантним плановима, програмима и стратегијама

Нацрти ЦБЦП и ТСИМ 2021-2027 односе се на планове, програме и стратегије:

- на европском и међународном нивоу;
- на националном, регионалном и локалном нивоу (у оквиру територијалног обухвата програма и стратегије у Републици Бугарској и Републици Србији).

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

У тачки **1.4. Извештаја о процени утицаја на животну средину** сагледавају се и анализирају релевантни планови, програми и стратегије, као и они који постављају циљеве заштите животне средине (за њих се ради проширена анализа).

2. Садашње стање животне средине и могући развој без примене ЦБЦП и ТСИМ

2.1. Тренутно стање животне средине

Тачка 2.1 Извештаја о процени утицаја на животну средину даје информације о тренутном стању компоненти и фактора животне средине (у циљу утврђивања постојећег стања, уочених позитивних и/или негативних трендова, које је важно узети у обзир и при процени стања животне средине. утицај ЦБЦП-а и ТСИМ-а у њиховој накнадној имплементацији). Стање животне средине се испитује по факторима и компонентама, а главни резултати анализе су следећи:

2.1.1. Клима и климатске промене

У територијалном обухвату Републике Бугарске, Видински, Монтански и Врачански окрузи налазе се у западним деловима два климатска региона према климатском појасу Бугарске – Северни и Средњеклиматски регион Дунавске брдске равнице од умереног подручје континенталне климе. Регион округа Перник и Софија карактерише умерено-континентална клима и спада у 2 климатска региона – планинске и ниско-планинске области Западне Средње Бугарске; климатски регион високих поља Западне Средње Бугарске. Ћустендилска област спада у прелазно континентално климатско подручје европског континенталног климатског подручја, а посебно Ћустендилско-благоевградско климатско подручје. Од опасних временских појава са штетама за проучавана подручја са највећом учесталостју су град. Запажају се у јулу (око 36%), затим у јуну (32%) и мају (17%) - „Клима Бугарске”, 1991. Њихова учесталост је занемарљива у априлу, септембру и октобру. 24-часовни рад на почетку градских падавина показује максимум у интервалу 14-18 часова по локалном времену. Није искључен ни ноћни град између 22:00-24:00 и између 00:00 и 04:00, који пада на хладним атмосферским фронтовима. На територији Републике Србије постоје два климатска подручја – умерено-континентална клима на северу, са хладном сувом зимом и топлим, влажним летом са добро распоређеним обрасцима падавина, и медитеранском климом на југу са вруће, суво лето и јесен и релативно хладније и кишовитије зиме са јаким планинским снегом. Јул је најтоплији месец, а јесен је топлија од пролећа. Јануар је најхладнији месец са просечном месечном температуром од минус 6°Ц у планинским пределима, до 0°Ц у равничарским пределима земље. Годишње суме за трајање сунчевог зрачења крећу се од 1.800 до 2.100 сати.

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

Климатске промене су резултат глобалних процеса великих размера и на северној и на јужној хемисфери. Они углавном утичу на температуру ваздуха и режим падавина, као и на смену годишњих доба. Постоји општа тенденција повећања глобалне температуре ваздуха, повећања испаравања и смањења падавина, посебно током зиме и повећања екстремних догађаја као што су поплаве, високе температуре и пратећи пожари и др.

Најчешће хидрометеоролошке и природне катастрофе у областима у прекограничном региону **Републике Бугарске** (Национална стратегија прилагођавања климатским променама и Акциони план Републике Бугарске 2030) су екстремне падавине и температуре, олује, поплаве, шумски пожари, клизишта и суша. Број мртвих и страдалих у природним катастрофама је значајан, што указује на рањивост на временске и климатске услове. Рањивост становништва и привреде на утицаје климатских промена је повећана релативно високим нивоом сиромаштва, неравномерном расподелом становништва и различитим последицама транзиције са економије коју контролише држава на економију слободног тржишта. Све је више доказа да се економски губици од временских и климатских катастрофа такође повећавају.

За **Републику Србију** од 1961. до 2010. године периоди екстремно топлог времена трају дуже, а периоди екстремно хладног времена краћи. Ови трендови у трајању екстремних температурних услова најизраженији су током летње сезоне (Малиновић-Милићевић и др.).

У периоду 1949-2009. године дошло је до пораста средњих годишњих температура у готово свим деловима Републике Србије. Температуре су биле више на северу него у јужним деловима земље. Највећи пораст просечних годишњих температура био је у Београду услед дејства урбаног топлотног острва: 0,20°Ц/деценију у периоду 1949-2009. У периоду 1989-2010. дошло је до значајног пораста просечне годишње температуре у скоро целој Републици Србији, посебно услед загревања летње сезоне; уочен је негативан температурни тренд за целу Републику Србију за 1961-1989. Дневна максимална температура порасла је и у периоду 1951-2010.

Република Србија је 2007. године доживела најгори топлотни талас икада забележен у Републици Србији, са рекордним максималним вредностима температуре (44,9°Ц).

Разматрани прекогранични региони Републике Бугарске и Републике Србије су погођени свим ефектима карактеристичним за климатске промене, посебно у урбаним срединама где се примећује тзв. топлотно острво. Климатске промене носе ризике од суше, пожара, ерозије земљишта и поплава и захтевају адекватне мере прилагођавања и отпорности које ће бити интегрисане у будуће пројекте.

2.1.2. Квалитет ваздуха

Анализа података и процена климатских и метеоролошких прилика на овим просторима довешће до следећих закључака о процесима и појавама од интереса за постојеће стање животне средине:

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

- просечне дневне концентрације финих честица до 10 микрона (ФПМ10) константно премашују просечну дневну стопу.
- нема упорних прекорачења стандарда за заштиту здравља људи за друге гасовите загађиваче.

Главни извори загађења прашином су:

- коришћење чврстих горива (угаљ и дрва) за грејање домаћинства током зимских месеци у насељеним местима,
- грађевинске активности - дифузне емисије прашине са отворених градилишта,
- пољопривредне делатности - дифузна емисија прашине из земљишта коју носи ветар при раду на отвореним пољима,
- друмски саобраћај – поновно субвенционисање прашине са нечистих улица и неасфалтираних путева.
- шумски и пољопривредни пожари – запаљени стуб.

2.1.3. Стање вода, водозащитне зоне, ризик од поплава

Вода у ЦБЦП и ТСИМ у Републици Бугарској

Због географског положаја, атмосферске циркулације и пејзажа, водни биланс је незадовољавајући у просторном и временском смислу, укључујући и округе Видин, Монтана, Враца, Софија, Перник, Ћустендил. Водни ресурси по глави становника сврставају земљу у задњи део Балканског полуострва. Република Бугарска се такође суочава са озбиљним изазовима због положаја у зони суше, неравномерне расподеле водних ресурса, амортизације водоводних система и лоше изграђености канализационог система. Изградња постројења за пречишћавање отпадних вода успорава се у поређењу са системима за водоснабдевање и многи водени екосистеми су и даље угрожени. Неопходно је инсистирати на добрим пољопривредним и пољопривредним праксама; рекултивација терена од рударских активности; обнова река, унапређење приобалних подручја; забрана сече природне приобалне вегетације; ефикасно коришћење воде, укључујући техничке мере за наводњавање, индустрију, енергетику и домаћинства; модернизација или побољшање постројења за пречишћавање индустријских отпадних вода, укључујући и са пољопривредних газдинстава; реализација пројеката изградње, реконструкције, модернизације постројења за пречишћавање отпадних вода у насељима.

Вода у ЦБЦП и ТСИМ у Републици Србији

У Републици Србији нема значајнијих проблема везаних за ЦБЦП и ТСИМ. Према процени ризика, у оквиру ЦБЦП преовлађују подручја ниског ризика за органско загађење и хранљиве материје. Истовремено, многе области имају средњи ризик. У погледу приоритетних и опасних супстанци постоји потпуни недостатак ризика и само у неким областима ризик је средњи, на пример Бор. У погледу хидроморфолошких притисака, подручја без ризика, умереног ризика и под ризиком су приближно иста.

2.1.4. Дубљи слојеви земљишта

Геолошки и тектонски развој територије у прекограничним регионима Републике Србије и Републике Бугарске је сличне природе. Савремени рељеф је разноврстан, присутни су високи и ниски планински терени и добро обликоване речне долине, котлине и низије. На територији обе земље развијене су велике геолошке и тектонске структуре – долина Дунава, Старопланински ланчани систем и делимично подручје Крајштида. Ерозиони процеси су карактеристични за узвишене делове рељефа, а таложене муљевите материје се углавном одвија у котлинама, низијама и воденим басенима.

Металогени изглед прекограничних подручја формира се током касноалпске епохе, када се формирају скоро сва индустријска лежишта ендегених металних и неметалних минерала. Они су генетски и/или парагенетски повезани са касноалпским екстензивним магматизмом. Од налазишта метала су распрострањенији олово-цинк, манган, бакар у парагенези сребра и злата и др. Од неметалних налазишта развијени су углавном угаљ, флуорит, кварцни песак, бентонит, облагање стена, мермер итд.

Као део Балканског полуострва, прекограничне територије Републике Србије и Републике Бугарске су веома угрожене сеизмичком активношћу земљиног подземља. Земљотреси су природне катастрофе узроковане утицајем сеизмичких таласа на површину земље. Сеизмички таласи настају у процесу пуцања земљине средине услед нагомиланих напона – резултат унутрашњих земаљских узрока. Земљотреси су најсјајнија, најјача и најбржа манифестација савремених кретања у земљиној кори и резултат су померања континенталних плоча. Они су концентрисани у сеизмичким појасевима који се поклапају са зонама контакта и релативних кретања између великих литосферских плоча. Балканско полуострво је најактивнији чвор у алпско-хималајском појасу за Европу. Последњих година дошло је до значајног пораста сеизмичке активности на Балкану.

2.1.5. Стање земљишта

Земљишта на територији *Републике Бугарске* су у добром еколошком стању, што је предуслов за развој интензивне пољопривреде. Мере за спречавање и ограничавање штете изазване процесима ерозије треба да буду водеће за ово подручје. Ово укључује информисање и помоћ пољопривредницима у планирању коришћења земљишта, поштовање добрих пољопривредних и еколошких пракси и подршку пољопривредницима путем компензационих плаћања за активности које ограничавају процесе ерозије. Идентификовани су позитивни налази у погледу обнове нарушеног земљишта.

Општине са највећим релативним уделом опасности од поплава и утицаја на тло северозападног региона су: Видин (округ Видин) и Мизиа (округ Враца).

Известан број недостатака који се односе на заштиту земљишта и рационално коришћење пријављени су на националном нивоу, укључујући:

- застарела база података о карти земљишта;

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

- недостатак мониторинга земљишта у урбаној средини;
- неодговарајуће просторно планирање насеља везано за ширење градова и инфраструктуре на штету пољопривреде, шумарства или природе, што представља опасност за затварање тла;
- Повећање губитака од ерозије у случају занемаривања антиерозионих пракси у пољопривреди;
- И даље постоје неуређене депоније на прилазима и излазима насеља, пољопривредне површине и зелене површине у самим насељима итд.

Земљиште у Републици Србији је хетерогено и промене су уочљиве на веома малим удаљеностима. Изложени су како природним (ерозија, клизишта, поплаве, пожари) тако и антропогеним/техногеним факторима.

86% територије Републике Србије је угрожено ерозијом земљишта различитог степена. Најугроженији регион у Републици Србији је југоисточни део земље, који се налази у близини границе са Бугарском.

Често је и сабијање земљишта, посебно у најплоднијим равницама, услед неадекватне примене тешке механизације и других агротехничких мера..

Повећање киселости земљишта на територији Републике Србије резултат је деловања: природних фактора (земљотворна стена, клима и тип вегетације) и утицаја људске делатности (борски рудник, пољопривреда).

Тешки метали у земљишту су геогеног (природног), техногеног (вађење и прерада руда обојених метала, металургија угља, производња фосфорних ђубрива, пољопривреда) и антропогеног (у близини депонија кућног отпада и урбане средине, у близини прометних путних артерија) порекла. . У подручјима интензивне индустријске активности, нерегулисаним депонијама, рудницима, пољопривредним земљиштима и прометним путевима, забележена су локална прекорачења максимално дозвољених концентрација за: никл, бакар, кадмијум, цинк, кобалт и живу. У урбаној средини са највећим процентом прекорачења граничних вредности у земљишту су: кадмијум, бакар, кобалт, жива и никл.

Нема контаминације земљишта остацима пестицида.

Ризик од пожара и поплава који изазивају ерозију земљишта је висок.

2.1.6. Стање биодиверзитета

Карактеристична географска ситуација Републике Бугарске, у комбинацији са сложеном палеогеографском и палеоклиматском прошлoшћу, разноликим рељефом и климом, присуством слатководних басена и испуста Црног мора, као и разноликим пејзажима и формираним геосистемима, главни су фактори који одређују богата разноликост врста, заједница и природних станишта у Бугарској.

Широка разноликост климатских, геолошких, топографских и хидролошких услова у Бугарској предодређује једно од њених првих места у Европи по богатству биодиверзитета.

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

Разноврсне климатске вегетационе зоне, укључујући велики број екстразоналних, интразоналних и азоналних екосистема, као што су мочваре, тресетишта, слатине и пескови, снажно утичу на висок биодиверзитет Републике Србије. Током последњег леденог доба на територији савремене Србије обезбеђена су бројна рефугија (делови распрострањења врсте који су мање под утицајем климатских промена) за бројне врсте. Као резултат тога, Републику Србију насељавају многе реликтне и ендемореликтне врсте.

Генетски ресурси Републике Србије су веома богати и обухватају велики број аутохтоних гајених биљних и домаћих животињских врста.

Дотично прекогранично подручје је веома богато биљним и животињским врстама, укључујући висок статус очуваности на националном и међународном нивоу, са великим бројем ендема и реликата (гласијалних и терцијарних).

Што се тиче стања биодиверзитета, врста и њихових популација на разматраној територији, људске активности које доводе до директног (уништења) и индиректног (промена услова животне средине и фрагментација) утицаја врста (затварање тла везано за изградњу локалитета и развој инфраструктуре – посебно на подручју већих насеља као што су Софија и Перник, загађење, промена водног режима услед одводњавања или изградње мелиоративних објеката, развој интензивне крупне пољопривреде и др.) идентификује се као главни ограничавајући фактори. С обзиром на то да у оквиру ЦБЦП постоје развијени туристички локалитети на више места, туристички ток (посебно на планини Витоша) такође није неважан фактор, који негативно утиче на биљни свет. Ефекти климатских промена – суша, шумски пожари и други екстремни временски феномени – такође постају све важнији.

2.1.7. Заштићена подручја и заштићене територије

➤ Република Бугарска

Заштићена подручја Европске мреже Натура 2000

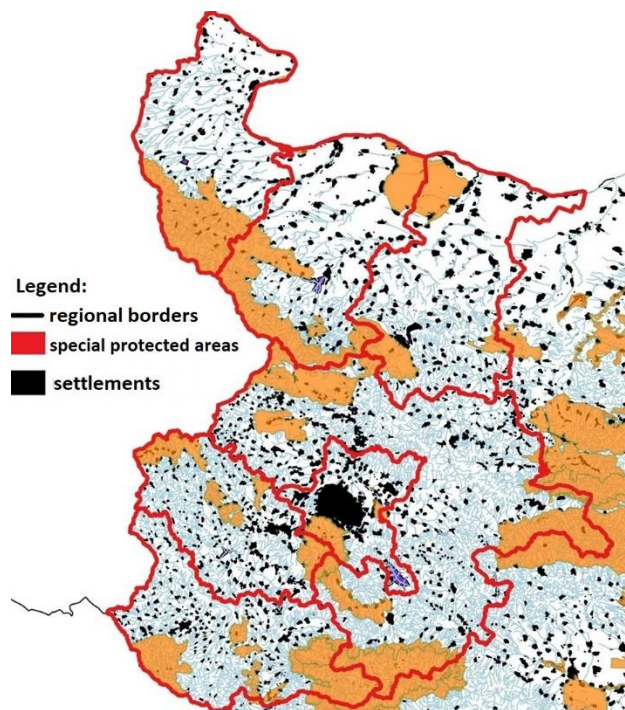
Натура 2000 је паневропска мрежа заштићених подручја са циљем да се обезбеди дугорочни опстанак највреднијих и најугроженијих врста и станишта у Европи, у складу са кључним међународним споразумима о животној средини и биодиверзитету. Требало би да се гради у свим државама чланицама ЕУ и поставља се као услов за приступање земаља кандидата за чланство у ЕУ.

Места у оквиру еколошке мреже дефинисана су у складу са две главне еколошке директиве Европске уније - Директивом 92/43/ЕЕЦ о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре (у даљем тексту Директива о стаништима) и Директивом 2009/ 147/ЕК о очувању дивљих птица (у даљем тексту Директива о птицама).

Процес успостављања еколошке мреже Натура 2000 у Бугарској започео је 2002. године усвајањем Закона о биодиверзитету (БДА), који уводи норме две европске директиве. Завршен је процес издавања налога под Законом о биодиверзитету за проглашење заштићених подручја за очување дивљих птица (СПА), а Бугарска је тренутно у процесу комплетирања и издавања налога за проглашење заштићених подручја за

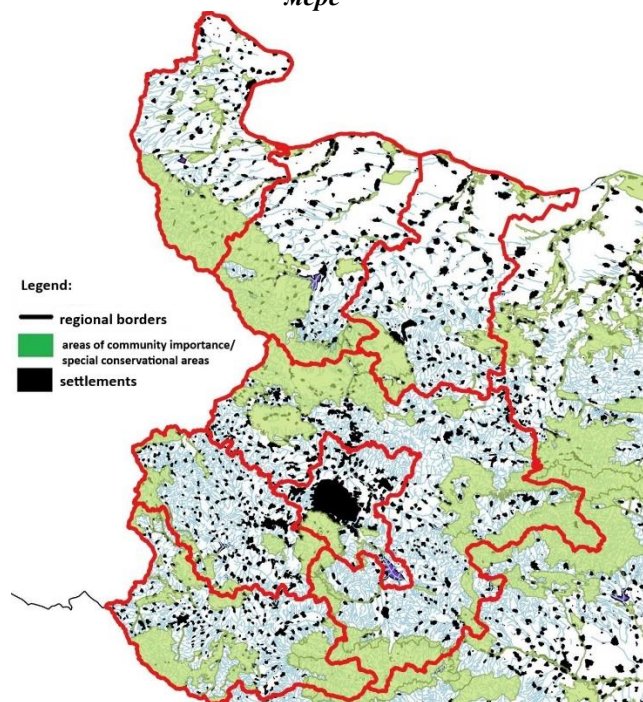
Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

станишта – подручја без издатих налога су означена као подручја од значаја за заједницу (АЦИ), а подручја са завршеним процесом наручивања су означена као подручја посебне заштите (АЦИ). Шест подручја покривају све, у већој или мањој мери, **92 заштићена подручја Натура 2000 еколошке мреже** (четири заштићена подручја су проглашена и према Директиви о стаништима и Директиви о птицама). Они су представљени на следећим сликама:

Слика бр. 2.1.7-1 Мапа посебних заштићених подручја (СПА) за очување дивљих птица у Видину, Монтани, Враци, Софији, Пернику и Ђустендилу
Заштићени природни локалитети

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

Слика бр. 2.1.7-2 *Мапа заштићених подручја за станишта (подручја без издатих налога су означена као подручја од значаја за заједницу (АЦИ), а подручја са завршеним процесом наручивања су означена као подручја посебне заштите (АЦИ) у Видину, Монтани, Враци, Софији, Пернику и Ђустендилу*

Заштићене територије у оквиру значења Закона о заштићеним територијама

Од 1933. године, када је проглашена прва заштићена територија у Бугарској – резерват Силкосија у Странци, а 1934. први национални парк на Балканском полуострву – Витоша, спроводи се доследна политика ширења и јачања мреже заштићених подручја.

Тренутно је у Бугарској проглашено 1017 заштићених територија које покривају приближно 5,27% територије земље.

Заштићене територије и њихова ефикасна заштита доприносе испуњавању захтева низа међународних конвенција и споразума у којима је Бугарска потписник:

Република Бугарска је међу првим земљама које су приступиле Рамсарској Конвенцији о мочварама, потписаној без обавезе ратификације у спровођењу Одлуке Савета министара бр. 389 од 18. новембра 1974. године, која је за Републику Бугарску ступила на снагу 24. јануара 1976., са изменама и допунама Протокола потписаног у Паризу 3. децембра 1982. године и који је за Бугарску ступио на снагу 27. фебруара 1986. године.

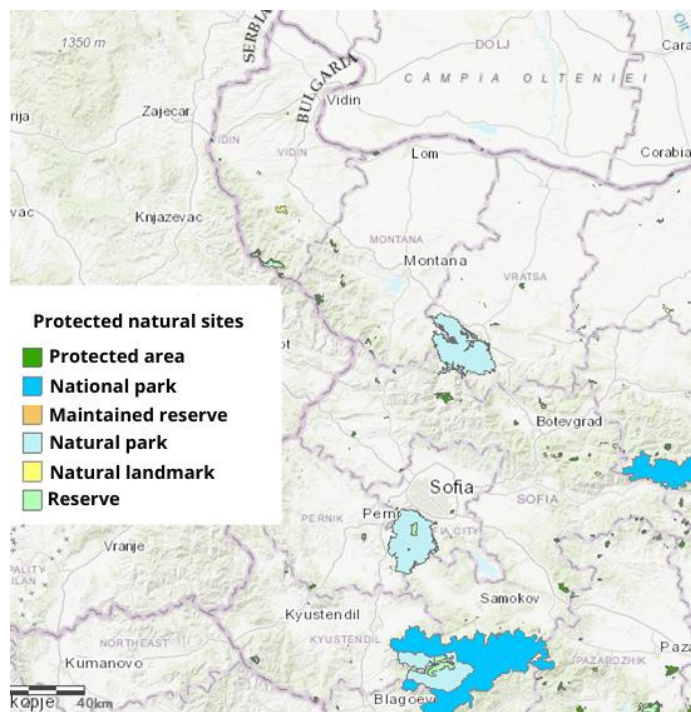
У оквиру шест области регистровано је:

- 2 национална парка;
- 3 парка природе;
- 8 резервата;

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

- 5 подржаних резервата;
- 86 заштићених подручја;
- 67 природних знаменитости.

Следећа слика представља локацију свих категорија заштићених територија у оквиру територијалног обухвата ЦБЦП и ТСИМ.

Слика бр. 2.1.7-3 Мапа категорија заштићених територија у Видину, Монтани, Враци, Софији, Пернику и Ђустендилу

➤ Република Србија

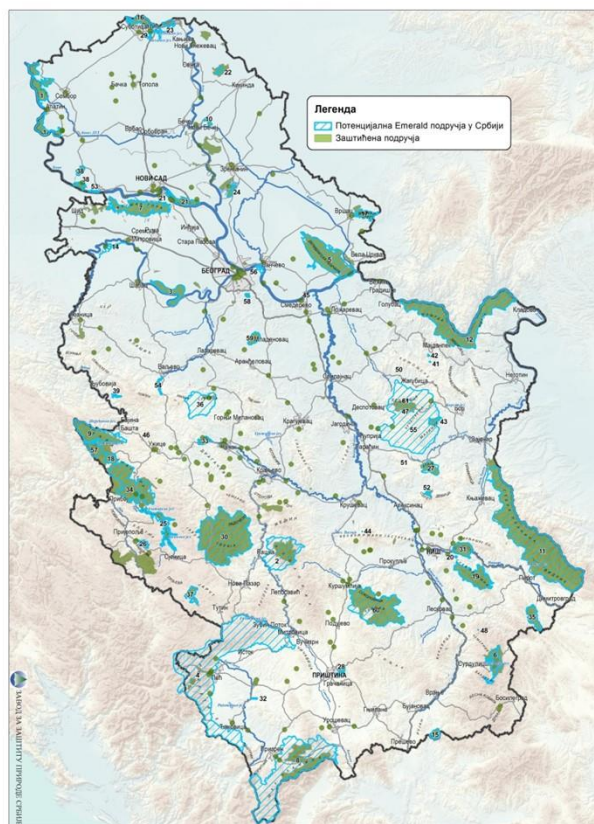
Предложена заштићена подручја Европске еколошке мреже Натура 2000 (Смарагдна мрежа, орнитолошки значајна подручја – ОИС, итд.).

Као што је горе наведено, Натура 2000 је паневропска мрежа заштићених подручја са циљем да се обезбеди дугорочни опстанак највреднијих и најугроженијих врста и станишта у Европи, у складу са кључним међународним споразумима о животној средини и биодиверзитету.

Требало би да се гради у свим државама чланицама ЕУ и поставља се као услов за приступање земаља кандидата за чланство у ЕУ. С обзиром да Република Србија није чланица Уније, не постоје званично утврђене и донешене одлукама ЕК листе заштићених подручја под Натура 2000, већ се као кандидат за чланство припрема за процес идентификације и предлагања истих израдом. одговарајуће предлоге. С тим у вези, земља

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

је усвојила приступ коришћења већ усвојених заштићених подручја у оквиру националног законодавства, успостављених територија Емералд мреже (Емералд мрежа - Еколошка мрежа за очување дивље флоре и фауне и њихових природних станишта Европе), успостављених орнитолошки значајна подручја за живот птица (ИБА), установљена важна биљна подручја (ИПА), важна подручја за птице (ПБА), Рамсарска подручја и нека друга која чине део Националне мреже за заштиту животне средине Републике Србије.

Слика бр. 2.1.7-4 Национална смарагдна мрежа Републике Србије

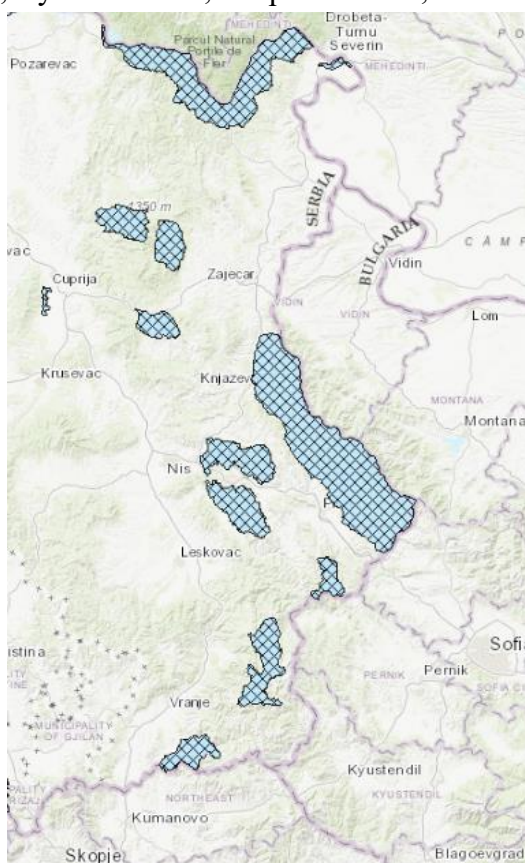
У процесу интеграције у Европску унију, Република Србија је дужна и посвећена да одговори захтевима ЕУ, укључујући примену две најважније директиве о природи – Директиве о стаништима и Директиве о птицама које су основ за оснивање Мрежа Натура 2000. Идентификована Емералд подручја, важна подручја за птице (ИБА), биљке и лептире свакако могу послужити као добра основа за њихову имплементацију.

У 2009. години идентификована су 42 **важна подручја за птице (ИБА)** укупне површине 1 259 624 хектара, што представља 14,25% територије Републике Србије (Пузовић и сар., 2009). Осим тога, дефинисана су 62 **значајна биљна подручја (ИПА)** и

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

обухватају површину од 747.300 ха или 8,5% територије Републике Србије. Такође, идентификовано је 40 **главних подручја лептира (ПБА)**. Укупна површина свих ПБА површина износи 903 643 хектара, што представља 10,2% територије Републике Србије. **Десет Рамсарских подручја** покривају укупну површину од 615 22 ха или 0,7 % територије. Подручје предложеног Главног Подручја Лебдећих Мува изван национално заштићеног подручја је мало (1,36% националне територије), али би његова заштита у великој мери побољшала очување лебдећих мува, повећањем укључивања станишта лебдећих мува за раније незаштићене врсте и укључивањем жаришта биодиверзитета лебдећих мува.

Према следећој цифри, значајна подручја за живот птица која су у потпуности или делимично у територијалном обухвату програмских округа у Источној Србији су: Ђердап, Мала Врбица, Горње Поморавље, Ресавска клисура, Злотска клисура, Ртањ, Копаоник, Сићевачка клисура, Јерма, Сува планина, Стара планина, Власина, Пчиња.

Слика бр. 2.1.7-5 Мапа значајних подручја за живот птица (ИБА) на територији обухваћеној Програмом у Источној Србији

Према следећој слици, значајна биљна подручја која су у потпуности или делимично на територији коју обухвата Програм, у Источној Србији су: Ђердап, Кладово-Радујевачки, Велики Крш и Стол, Клисура Лазареве реке, Ртањ, Сићевачка клисура, Лалиначка слатина,

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

Сува планина, Шљивовички вис, Јелашничка клисура, Стара планина, Клисура Јерме, Власинска висораван, Долина Пчине, Рујан, Рудуне.

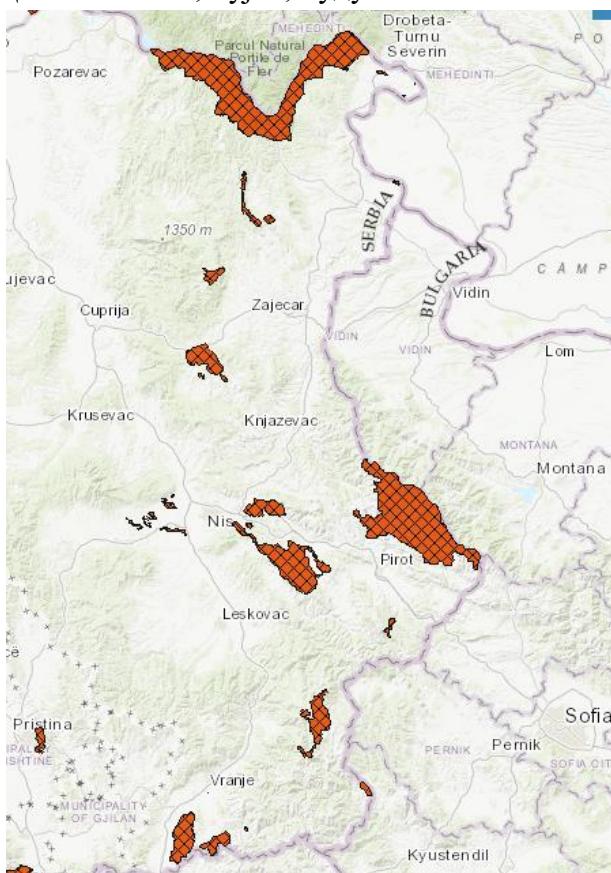
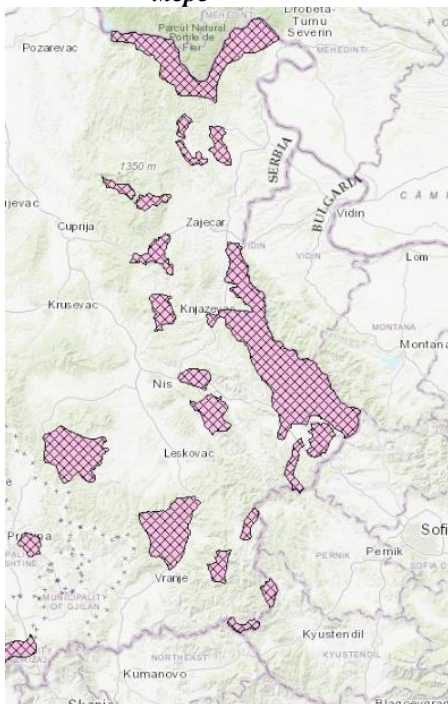

Figure 2.1.7-6 *Мапа значајних биљних подручја (ИПА)) на територији обухваћеној Програмом у Источној Србији*

На следећим сликама представљена су и главна подручја лептира (ПБА) као и Рамсарска подручја (резервоар „Власина“) на територији обухваћеној Програмом у Источној Србији.

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

Слика бр. 2.1.7-7 Мапа главних подручја лептира (ПБА) на територији обухваћеној Програмом у Источној Србији.

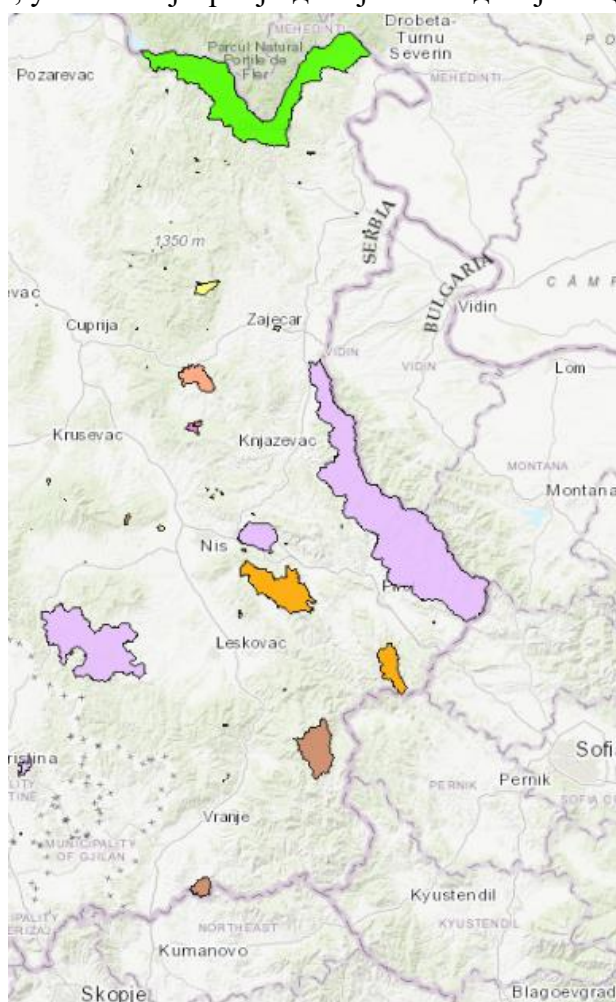
Слика бр. 2.1.7-8 Мапа Рамсарских подручја на територији обухваћеној Програмом у Источној Србији. – „Власина“

Заштићена подручја према националном законодавству Републике Србије

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

Република Србија је недавно предузела кораке да ојача свој оквир за очување биодиверзитета и настоји да развије бољу еколошку заступљеност и одрживо финансиран систем заштићених подручја. Досадашњим националним просторним планом (1996-2008) било је прописано проширење заштићених подручја на 10% територије до 2010. године, како би се осигурала боља заступљеност екосистема у систему заштићених подручја. Закон о просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године предвиђа заштиту биодиверзитета и предела као стратешке приоритете, а заштита 10% територије земље остаје један од циљева.

Мапа тренутно постојећих Националних заштићених подручја на територији обухваћеном Програмом, у Источној Србији дата је на следећој слици.

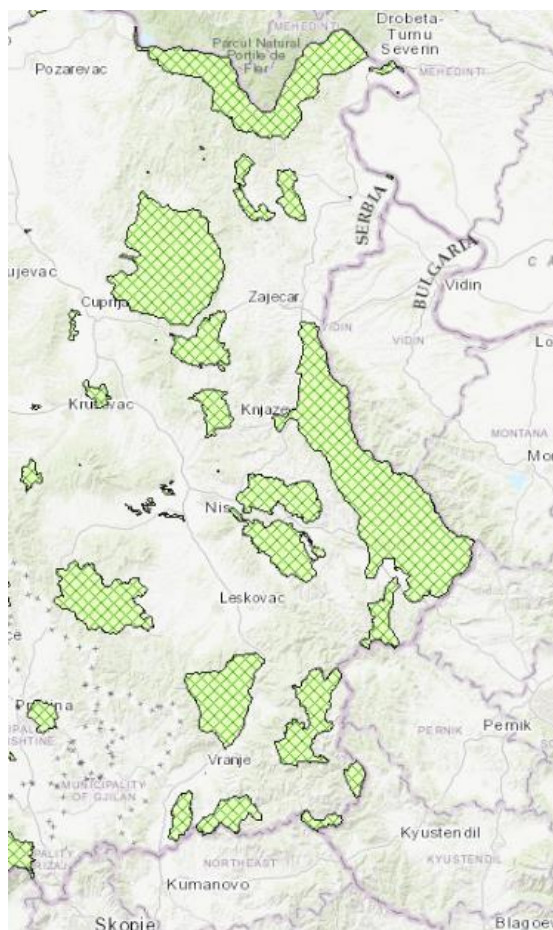
Слика бр. 2.1.7-9 *Мапа тренутне Националне мреже на територији обухваћеном Програмом, у Источној Србији*

Као што се може видети из мапа а изнад, заштићена подручја (укључујући подручје њиховог укупног територијалног опсега) се преклапају са Смарагдним локалитетима, важним подручјима за птице, важним биљним подручјима и главним областима лептира

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

које су већ разматране горе. У табели Смарагдних локалитета дат је и списак категорија под заштитом националног статуса обухваћених програмом у Источној Србији.

Одређена заштићена подручја која су успостављена Законом о заштити природе, са примарним циљем очувања биодиверзитета, као и подручја од међународног значаја (локације Емералд мреже, ИБА, ИПА, ПБА, Рамсарска подручја, погранична подручја од еколошког значаја и одређена подручја станишних типова и станишта дивљих врста) део су еколошке мреже Републике Србије приказане на следећој слици.

Слика бр. 2.1.7-10 Мапа еколошке мреже Републике Србије на територији обухваћеној Програмом

Сажетак стања заштићених подручја и територија:

Територија прекограничног региона, како у бугарском делу тако и у српском делу, обилује вредним природним територијама под законском заштитом. С тим у вези, све будуће активности дотичних ЦБЦП и ТСИМ треба да узму у обзир режиме управљања у складу са прописима дотичних земаља, као и прописима и административним актима за усвајање и обавештавање о заштићеним територијама и подручјима, као и њихове планове управљања, уколико постоје.

2.1.8. Пејзажно стање

Европска Конвенција о пејзажу игра суштинску улогу у заштити предела, поред националног законодавства. Главни циљ Конвенције је очување европске културне и природне баштине, која дефинише облик паневропског пејзажа. Други циљ Конвенције је да покаже да природне и културне компоненте пејзажа могу бити заштићене и ојачане чак и без проглашења споменика. Два главна аспекта Конвенције су:

- препознавање вредности свих компоненти предела и њиховог значаја за обезбеђивање квалитета живота људи и њихове оригиналности;
- активна улога друштва у перцепцији и процени пејзажа.

У савременим пејзажима, важно је узети у обзир степен промене пејзажа од антропогених интерференција, које понекад изазивају поремећај природне равнотеже и потребу да се очувају и обнове природне карактеристике дотичног предела. На основу тога, пејзажи се генерално могу поделити на:

- **природни** пејзажи – настају под утицајем природних фактора и не потпадају под утицај људске делатности. Као што показује анализа биодиверзитета, заштићених подручја и територија у оквиру прекограничног подручја, постоје изузетно разнолика природна станишта, са специфичним, вредним природним пејзажом – у већини случајева са специфичним законским статусом заштите.

- **антропогени** пејзажи – они су резултат људске активности, која у различитом степену мења неке од природних компоненти, формирајући њихов специфичан карактер и структуру. Антропогени пејзажи обухватају већину савремених пејзажа на терену, укључујући и разматрану прекограничну територију.

Положај, рељеф и климатске карактеристике прекограничног подручја доприносе његовој великој пејзажној разноликости. Преовлађују планински, долински и равничарски предели, као и антропогени – углавном пољопривредни у односу на природне пределе. Богатство подручја природног пејзажа, укључујући специфичне и осетљиве пределе, поставља високе захтеве и нема мало ограничења за активности које се на тој територији могу обављати.

2.1.9. Стање материјалне имовине

Тренутно стање материјалне имовине даје јасну представу о потреби циљаних мера побољшања у следећим главним правцима:

- Улагање у развој и одржавање постојећих саобраћајних комуникација и културно-историјске инфраструктуре и природних знаменитости како би се омогућила промоција региона и понуда конкурентног туристичког производа.
- Улагање у развој заједничких акција у области размене културног наслеђа;

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

- Улагање у развој и одржавање инфраструктуре засноване на еколошки прихватљивим, алтернативним и зеленим решењима и покривању потреба региона за високим животним стандардом и промоцијом и имплементацијом модела циркуларне економије.
- Улагање у развој и унапређење информационо-комуникационе повезаности и дигитализације и стварање предуслова за постизање високе конкурентности у прекограничном региону.

Спроведена анализа показује постојање изузетног потенцијала за развој прекограничне инфраструктуре и успостављање зона са различитим функцијама, укључујући постојање потенцијала за прелазак на циркуларну економију и управљање ресурсима, кроз улагања за повећање нивоа дигитализације, саобраћајне комуникације, енергетска ефикасност, културна размена, животна средина, туризам и рекреација, спорт, рад и запошљавање итд., односно потенцијал за развој прекограничних мултифункционалних зона као подршка повезанијем и конкурентнијем региону.

2.1.10. Културно-историјско наслеђе, укључујући архитектонско и археолошко наслеђе

Културно наслеђе је важно средство за заједнички развој региона и илуструје велику предност области сарадње. Култура у региону је богата, јединствена, али и разноврсна и лако се може користити као покретач регионалног развоја, регенерације и просперитета.

Културно наслеђе региона обухвата споменике и локалитете који се односе на цркве, старе градове и стара рурална подручја, археолошка налазишта, као и споменике посвећене обележавању историјских догађаја или личности. Остаци древних цивилизација се још увек могу наћи на многим местима са обе стране границе. Античка архитектура, где је сачувана, има много сличних карактеристика. У пограничном региону постоји велики број и разноврсност значајних архитектонских, археолошких и етнолошких споменика од културног значаја. Сви споменици представљају идеално тло за развој заједничких туристичких рута, заједничко истраживање, промоцију и оглашавање, заједничке конзерваторске акције, интеркултурално образовање итд.

Потенцијал за раст и развој кроз коришћење културног, историјског и археолошког наслеђа прекограничних подручја је изузетно висок. Већи део, а са неким од најзначајнијих локалитета, налази се у ванурбаној средини, што имплицира могућности за њихов развој и очување. И док у урбаној средини потребе живог града захтевају предузимање мера за редовно или спасоносно истраживање ових споменика, наслеђе ван урбаних центара је у тешкој ситуацији и потребно је предузети мере за рестаурацију, праћење и конзервацију.

Смештена у природном окружењу, нека од археолошких налазишта су кључна за развој прекограничног подручја. Довођење најзначајнијих локалитета археолошког наслеђа на културно-туристичке локалитете кроз њихову рестаурацију и социјализацију допринело

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

би рационализацији коришћења туристичких ресурса, стварању услова за изградњу мреже културног наслеђа и туристичких локалитета у прекограничном подручју.

2.1.11. Стање у погледу штетних физичких фактора

У случају штетних физичких фактора, најрелевантнији за прекогранични регион у оквиру ЦБЦП и ТСИМ је фактор буке.

Повећане вредности су углавном у градовима, на територији обе земље, углавном због друмског саобраћаја.

За остале штетне физичке факторе нису пријављени ексцеси или проблеми.

2.1.12. Стање и управљање отпадом

За територију у оквиру Републике Бугарске: главни третман мешаног кућног отпада је депоновање, са позитивним трендовима у смањењу количине депонованог отпада увођењем постројења за предtretман и компостирање одвојено прикупљеног биоразградивог отпада. Главни проблеми су недостатак инсталација и објеката за рекулперацију грађевинског отпада и нерегулисано одлагање кућног и грађевинског отпада.

За територију у оквиру Републике Србије: депоновање је такође главни метод за третман кућног отпада. Проблем представља ниска стопа сакупљања кућног отпада, као и коришћење старих, неусклађених депонија. Планиране су активности за развој еколошки прихватљивог система управљања отпадом.

2.1.13. Опасне хемикалије и ризик од великих несрећа

Постојеће установе са ниским и високим ризиком од веће несреће су доступне у прекограничном подручју које подлеже ЦБЦП и ТСИМ.

Приликом реализације активности и мера из ЦБЦП и ТСИМ везаних за изградњу локалитета и инфраструктуре, потребно је узети у обзир постојећа предузећа у окружењу која обављају делатност складиштења/производње/употребе опасних хемикалија и смеша у количинама које представљају ризик од великих несрећа.

2.1.14. Здравствено стање становништва

За целокупно прекогранично подручје обе земље имају густину насељености испод националног просека, негативан природни прираштај, висок морталитет, неповољну старосну структуру и демографско старење.

У обе земље узрок морталитета је водећи узрок болести циркулације, а следе новоформације и респираторна обољења.

Анализа фактора ризика по здравље људи у прекограничном региону фокусира се првенствено на загађење ваздуха, повећање нивоа буке, нерегулисано одлагање отпада и проблеме са водом за пиће – недостатак воде, суша. За цео прекогранични регион, ризици климатских промена постају све важнији за становништво.

2.2. Могући развој животне средине без имплементације ЦБЦП и ТСИМ

На основу анализе података из карактеристике животне средине у претходној тачки **2.1 Извештаја о процени утицаја на животну средину**, у следећој табели даје се оцена развоја еколошких аспеката без примене ЦБЦП и ТСИМ по компонентама и факторима животне средине, укључујући и људско здравље. Такође је процењен утицај „нулте алтернативе“, односно одбијања да се имплементирају ЦБЦП и ТСИМ.

Табела бр. 2.2-1 Могући развој животне средине без имплементације ЦБЦП и ТСИМ

<i>Компоненте и фактори животне средине</i>	<i>Развој без примене ЦБЦП и ТСИМ</i>
Climate and climate change Adaptation.	<p>Постојећи и нови извори гасова стаклене баште ће повећати њихове емисије, али ће њихови нивои бити занемарљиви за обе земље и глобално. Током последње три деценије, емисије главних гасова стаклене баште су имале тенденцију смањења. Очекује се да ће се овај тренд наставити без имплементације ЦБЦП и ТСИМ, успоравајући зелену и дигиталну транзицију, што доприноси ограничавању емисије гасова стаклене баште.</p> <p>Одбијање имплементације ЦБЦП-а повезано је са губицима бенефита у смислу адаптације – неће се реализовати стратешки пројекат за припрему становништва за акцију у случају катастрофа,</p>
Ваздух	<p>Без имплементације ЦБЦП и ТСИМ, инвестиције које се односе на озелењавање пословања и одрживи раст малих и средњих предузећа ће бити одложене/не спроведене у овом обиму, а тренутни нивои емисија у одговарајућим индустријама ће се одржавати у складу са тим. Економски развој прекограничног региона се успорава, пропуштају се прилике за финансирање и додатна улагања, као и коришћење фондова ЕУ, односно - побољшање услова рада, побољшање квалитета живота, здрав начин живота, односно обезбеђивање пријатног окружења, очување богате природе на основу одрживог развоја животне средине.</p>
Вода	<p>У случају неспровођења ЦБЦП и ТСИМ развој вода ће бити неповољан тако што:</p> <ul style="list-style-type: none"> - неће бити позитивног утицаја територијалне кохезије, зелених решења и интегрисаног пограничног региона; - неће бити међусобне сарадње, што може довести до штетних ефеката на површинске воде. - биће смањена контрола предвиђених туристичких иницијатива.
Дубљи слојеви земље	<p>Промена тренда се не очекује</p>

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

Компоненте и фактори животне средине	Развој без примене ЦБЦП и ТСИМ
Земљишта и употреба земљишта	Не очекује се развој, али постојећи проблеми са земљиштем и коришћењем земљишта могу бити погоршани.
Вегетација и животињски свет	Не очекује се развој
Заштићена подручја и територије	Не очекује се развој
Пејзаж	Трендови ће остати исти као што су у овом тренутку.
Материјална средства	У случају неспровођења ЦБЦП и ТСИМ, развој материјалне имовине ће бити неповољан као тако што: <ul style="list-style-type: none"> → неће бити позитивног утицаја постизања паметне дигиталне и електронске трансформације локалне економије за постизање одрживог конкурентног региона. → утврђене могућности за развој регионалног туристичког производа, а самим тим и стимулисање локалне привреде, равномеран развој и постизање конкурентности пословног окружења неће бити могући.
Културно историјско наслеђе	Не очекује се развој, а користи од обнављања, очувања, промоције, укључујући повећање и диверзификацију извора прихода за територије које покрива ЦБЦП и ТСИМ ће бити пропуштене.
Штетни физички фактори	Неспровођење ЦБЦП и ТСИМ наставиће тренд веће емисије буке из друмског саобраћаја. Неће се користити могућност финансирања и реализације активности које се односе на остваривање приоритета и циљева постављених ова два документа. Не очекује се промена трендова у погледу других штетних физичких фактора.
Отпад	Неспровођење ЦБЦП и ТСИМ има неповољнији утицај од његових спровођења, јер ће се пропустити могућности за финансирање активности и мера које се односе на озелењавање предузећа, зелену транзицију, дигитализацију, а које су директно везане за ограничавање генерисаних количина и врста отпада.
Опасне хемикалије и ризик од великих несрећа	Не очекује се промена у статусу управљања опасним хемикалијама и ризику од великих удеса и утицају постојећих предузећа са ниским или високим потенцијалом ризика.

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

Компоненте и фактори животне средине	Развој без примене ЦБЦП и ТСИМ
Здравствено стање становништва и здравствени ризик	Без спровођења ЦБЦП-а и ТСИМ-а, биће пропуштене прилике за финансирање активности које имају за циљ побољшање благостања, сигурности/реаговања на екстремне природне догађаје и квалитета живота у прекограничном региону.

3. Карактеристике животне средине за подручја на која ће вероватно значајно утицати имплементација ЦБЦП и ТСИМ

ЦБЦП и ТСИМ ће се имплементирати у оквиру дефинисаног географског опсега:

- Република Бугарска: 6 округа НУТС 3: Видин, Монтана, Враца, Софија, Перник, Ђустендил
- Република Србија – 7 НУТС 3 округа: Борски, Зајечарски, Нишавски, Пиротски, Топлички, Јабланички, Пчињски

Сходно томе, иу оквиру овог територијалног обухвата, реализоваће се утицаји на животну средину, становништво и здравље људи. Неке од активности и мера које су без инвестиционог карактера – меке мере (маркетиншка истраживања, улагања у побољшање квалитета услуга, унапређење квалитета услуга од општег интереса, брендирање, дигитализација) немају потенцијал за утицај на животну средину.

Активности и мере инвестиционе природе – су са мало детаља – без одређене локације, параметара, обима и пратећих активности, па се, узимајући у обзир принцип предострожности, сматра да цела територија обухваћена ЦБЦП и ТСИМ може бити под утицајем.

Што се тиче вероватно значајног утицаја компоненти и фактора животне средине, очекује се да:

Клима, Климатске промене, Ваздух

Не очекује се значајан утицај како на амбијентални ваздух тако и на климу као резултат активности имплементације ЦБЦП и ТСИМ-а и сродних приоритета, специфичних циљева, активности и мера, нити се очекује стварање значајних нових емисија штетних материја. Напротив, активности/мере предвиђене као прихватљиве у два специфична циља 1.1 и 2.1 односе се и на побољшање квалитета ваздуха у прекограничном региону а стратешки пројекат у оквиру Приоритета 3 доприноси прилагођавању на климатске промене.

Вода, водозащитно подручје и ризик од поплава

Не постоје територије које би вероватно биле значајно погођене применом ЦБЦП и ТСИМ у обе земље. Следе области које могу бити благо погођене.

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

Дунавски регион

У Дунавском региону постоје следећи извори притиска који се процењују као значајни на нивоу „подручја управљања сливом“ - Тачкасти извори - испуштање непречишћених/недовољно пречишћених отпадних вода из домаћинства и индустрије; - Дифузни извори – углавном притисак пољопривредних активности; - Хидроморфолошки притисак - модификација физичких карактеристика водних тијела. Активности обухваћене ПЦБЦП-ом и ТСИМ-ом могу имати одређени допринос од тачкастих извора кућних и индустријских отпадних вода.

Регион Западног Егеја

Анализа показује да одређени део погоршања стања површинских водних тела у региону Западног Егеја у имплементацији ЦБЦП и ТСИМ може имати следеће значајне проблеме:

- Загађење воде од испуштања непречишћене отпадне воде из домаћинства са локација које подлежу ЦБЦП и ТСИМ – из канализационе мреже и неусклађености са захтевима европског законодавства.
- Испуштање индустријских отпадних вода са локација у оквиру ЦБЦП и ТСИМ. Хемијска контаминација површинских водних тела има директан утицај на њихов еколошки статус/потенцијал
- Пољопривреда (пољопривреда и сточарство) није предмет ЦБЦП и ТСИМ, али индустрија узрокује контаминацију 5,5% површинских водних тела у региону Западног Егеја.
- „Вађење“ воде и модификација површинског тока воде у туристичким активностима предвиђеним ЦБЦП. Прекомерно коришћење воде из река и брана може утицати на површински ток када се акумулира са ефектом изграђених деривационих мХЕ.
- Штетни ефекти активности које нису у складу са захтевима Водозаштитних подрушја (ВПА), посебно када није постављена ССЗ за воду за пиће;
- Штетан утицај на изграђену локацију према ЦБЦП и ТСИМ, неиспуњавање захтева у оквиру дефинисаних АПСФР-ова.

За Републику Србију штетни ефекти могу настати као последица:

- Изградња индустријских локација у оквиру ЦБЦП и ТСИМ у случају осетљивости на површинске воде;
- Присуство релативно високог нивоа загађених река неадекватно третираних у руралним подручјима;
- Изградња локација ЦБЦП и ТСИМ у областима са недостатком воде за пиће и застарелим водоводним системима;
- Подручја са релативно високим ризиком од поплава;
- Подручја у опасности од прекомерне употребе туристичких ресурса;

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

- Нежељени ефекти на ССЗ за ДДВС, укључујући, где није наведено;
- Загађење прекограничних површинских водних тијела р. Тимок и р. Драговиштица из рударске делатности у Републици Србији;
- Загађење р. Нишава са кућним отпадним водама из насеља /осетљива подручја/;
- Утицај ЦБЦП-а и ТСИМ-а на Водозаштитна подручја на заштићеним територијама.

Дубљи слојеви земље

Активности и мере се не односе на ризике за дубље слојеви земље, укључујући и непостојање потенцијала за стварање услова за процесе ерозије и друге негативне геолошке појаве. Ризик од штетног утицаја може настати у случају неусклађености планираних градилишта и инфраструктура са сеизмичком активношћу подручја, као и са геолошким карактеристикама – подложност/услови за клизишта, ерозију, стабилност геолошке подлоге.

Земљишта и употреба земљишта

Не постоје територије које би вероватно биле значајно погођене применом ЦБЦП и ТСИМ у обе земље.

Са развојем туристичких активности предвиђених у ТСИМ-у, могућ је утицај на шумска земљишта, изражен у поновном згушњавању, повећању површинског тока воде и ерозији.

Могући су значајнији негативни утицаји на земљу и земљиште, изградњом инфраструктуре у оквиру ЦБЦП и ТСИМ, у случају неусклађености са захтевима закона који се односе на заштиту земљишта и животне средине.

Биодиверзитет

Већина мера и активности у оквиру ЦБЦП и ТСИМ односи се на неутралан до позитиван утицај на биодиверзитет, при чему већина мера и активности немају инвестициони карактер. Не постоје одредбе за активности везане за успостављање нових индустријских подручја или изградњу и рад нових великих индустријских објеката, већ се фокусира на постојећа МСП. Део циљева ЦБЦП и ТСИМ је директно усмерен на одрживи развој, озелењавање и зелену транзицију, што ће имати индиректан позитиван утицај.

Слично томе, не очекује се значајан утицај на **заштићена подручја** и **заштићене територије**.

Пејзаж

Не очекује се да ће предвиђене мере и активности у оквиру ЦБЦП и ТСИМ значајно утицати на подручја са вредним/природним пределима. Утицај на пејзаж у целини креће се од неутралног до индиректног позитивног, аналогно утицају на биодиверзитет.

Материјална средства

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

Пројекти ЦБЦП и ТСИМ предвиђају спровођење циљаних мера за унапређење постојећих и стварање нових, модерних и усклађених са свим еколошким захтевима и стандардима комуникације и инфраструктуре, укључујући, али не ограничавајући се на:

- Улагања у набавку специјализоване опреме и технологија, дигитализацију и системе надзора; виртуелни пословни центри, решења за е-трговину, технологије просторног ширења (Специфични Циљ 1.1 ЦБЦП);
- Улагања у јавну инфраструктуру за обуку и специјализовану опрему за постизање зелене, нискоугљичне транзиције ка економији са нултом емисијом угљеника, зелене и плаве инвестиције, циркуларну економију, ублажавање климатских промена и прилагођавање истим (Специфични Циљ 3.1 ЦБЦП);
- Улагања у материјалну имовину која се односе на рационализацију коришћења туристичких ресурса, укључујући обезбеђивање брзог, правичног и еколошког приступа и услова за изградњу мрежа културног наслеђа и туристичких локација у прекограничном подручју, укључујући еко-стазе и бицикличке стазе (ТСИМ).

У светлу наведеног, не очекује се значајнији негативан утицај територија на материјалну имовину, већ само позитиван.

Културно и историјско наслеђе

Активности и мере немају потенцијал за значајан утицај или штетне ефекте. Предвиђене су мере које се односе на очување културног наслеђа, центрификацију еко-стаза и бицикличких рута у циљу обogaћивања туристичке понуде и реализације, јер расположиво културно-историјско и археолошко богатство региона пружа изузетне могућности за развој културног туризма. Мере везане за Специфични циљ 2 ТСИМ-а су директно усмерене на искоришћавање потенцијала културно-историјског наслеђа за развој туристичких производа, а очекује се позитиван утицај – одржавање ових локалитета.

Штетни физички фактори

У погледу штетних физичких фактора, фактор буке од друмског саобраћаја је значајан за прекогранични регион у оквиру ЦБЦП и ТСИМ. Транспортне везе и повезаност Републике Бугарске: 6 округа НУТС 3: Видин, Монтана, Враца, Софија, Перник, Ћустендил и Републике Србије – 7 округа НУТС 3: Борски, Зајечарски, Нишавски, Пиротски, Топлички, Јабланички, Пчињски представљене су у тачки 2.1.11.

На промену оптерећења буком у дотичном подручју може утицати промена у транспортној и комуникационој мрежи, појава нових локалних извора буке, итд., предвиђених у ЦБЦП и ТСИМ, у зависности од специфичних параметара сваког таквог пројекта.

Разматрање развојних потреба и потенцијала као резултат постизања циљева и приоритета ЦБЦП и ТСИМ је релевантно за идентификацију подручја погођених фактором буке, а у односу на потенцијалне могуће индиректне утицаје фактора буке, може се идентификовати следеће: **Приоритет 1: Конкурентнији погранични регион, Област**

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

*Политике 1: "Конкурентнија и паметнија Европа промовисањем иновативне и паметне економске трансформације и регионалне ИКТ повезаности", Специфични циљ 1.1: "Унапређење одрживог раста и конкурентности МСП и отварање нових радних места у МСП, укључујући продуктивне инвестиције"; Специфични циљ 2: **To enhance regional competitiveness, including in the area of tourism**, Мера 2.1. Развој и пружање оквирне подршке локалном пословању да расте, шири се и боље ради на зеленијем и паметнијем конкурентном глобалном тржишту, итд.*

С друге стране, фокус Стратегије је спровођење хоризонталне зелене политике транзиције која захтева да сваки подржани пројекат садржи компоненту која се односи на заштиту компоненти животне средине и тражење и имплементацију зелених решења. Активности предвиђене као прихватљиве, укључујући изградњу нових и реконструкцију постојећих еко-стаза и бициклистичких рута у региону (за Специфични циљ 2, Мера 2.2 ТСИМ-а) имаће позитиван ефекат на смањење загађења буком и утицаја на животну средину и становништво региона укључено у делокруг ЦБЦП и ТСИМ.

Приоритети и мере које предвиђа ЦБЦП и ТСИМ нису у вези са активностима које подразумевају додатне ефекте вибрација, јонизујућег и нејонизујућег зрачења.

Отпад

Не очекује се значајан утицај активности отпада на територије, нити се очекује значајније стварање отпада у спровођењу прихватљивих активности и мера, напротив – већина активности и мера доприноси ограничавању насталог отпада.

Опасне хемикалије и ризик од великих несрећа

Одредбе ЦБЦП и ТСИМ нису повезане са значајним утицајем који произилази из складиштења и употребе опасних хемикалија, а прихватљиве активности и мере немају потенцијал да повећају ризик од великих несрећа у постојећим предузећима са ниским и високим потенцијалом ризика у прекограничном региону.

Становништво и здравље људи

Што се тиче **здравља људи**, имплементација одредби ЦБЦП и ТСИМ није повезана са новим, значајним изворима емисија и штете по животну средину који би довели до нових или повећаних штетних ефеката идентификованих постојећих фактора ризика у прекограничном подручју. Напротив, очекује се да ће спровођење активности и мера имати позитиван утицај који се односи на побољшање квалитета живота (побољшање квалитета услуга од јавног интереса), развој делатности безбедних по здравље – приходи становништва (туризам), ограничавање штетног утицаја локалне производње (технолошке инвестиције, зелена транзиција и дигитализација). Од највеће је важности да позиција нових локација – у случају финансирања таквих у оквиру ЦБЦП и ТСИМ, буде у складу са најближим **зонама и локацијама које подлежу здравственој заштити**, као и да се обезбеди усклађеност са регулаторним захтевима. о заштити вода, а посебно о забранама и ограничењима у **зонама санитарне заштите** изворишта за снабдевање водом за пиће и домаћинство и минералних вода које се користе за медицинске, превентивне, пијаће и

хигијенске потребе. Детаљна процена очекиваних утицаја представљена је у тачки 6 Извештаја о процени утицаја на животну средину (ЕАР), а мере за ограничавање потенцијалних штетних ефеката се препоручују у тачки 7.

Узимајући у обзир горе наведено, **процена у односу на шест еколошких циљева принципа без значајне штете**¹ од активности и мера ЦБЦП и ТСИМ омогућава доношење следећих закључака:

- 1) **Ублажавање климатских промена:** Већина мера има позитиван или никакав утицај на смањење емисије гасова са ефектом стаклене баште, а ниједна од мера и активности не резултира значајним емисијама гасова стаклене баште – не очекује се значајна штета за ублажавање климатских промена;
- 2) **Прилагођавање климатским променама:** Ниједна од мера или активности у оквиру ЦБЦП и ТСИМ не доводи до штетног утицаја садашње и пројектоване будуће климе на становништво, природу или имовину – не очекује се значајна штета за ублажавање климатских промена. Део мера и активности доприноси прилагођавању и обезбеђивању отпорности на климатске промене - Стратешки пројекат у оквиру приоритета 3 ТСИМ-а;
- 3) **Одрживо коришћење и очување водних и морских ресурса:** Мере и активности ће имати индиректан позитиван ефекат на воде и нису предвиђене мере и активности које би довеле до погоршања квалитета или квантитета воде, у складу са прописима о заштити вода.
- 4) **Прелазак на циркуларну економију, спречавање стварања отпада и његове рециклаже:** Део активности и мера доприноси преласку на циркуларну економију (приоритет 1 ЦБЦП). Остале мере и активности у оквиру ЦБЦП и ТСИМ нису повезане са значајним повећањем производње, спаљивања или одлагања отпада, не доводе до значајне неефикасности у директном или индиректном коришћењу природних ресурса и немају потенцијал да изазову дугорочне последице по животну средину и штету по циркуларну економију.
- 5) **Спречавање и контрола загађења:** Неке од мера и активности имају јасан еколошки фокус и допринеће ограничавању постојећих еколошких проблема. Пројекције ЦБЦП и ТСИМ углавном се односе на побољшања и развој постојећих локација, што ће довести до њихове обнове, модернизације, али и ограничавања утицаја на животну средину.
Специфични циљ 1.1 ЦБЦП фокусира се на одрживи раст МСП, Специфични циљ 2.1 на интегрисани друштвени, економски и еколошки развој и Специфични циљ 3.1 на промовисање прилагођавања на климатске промене, превенцију

¹ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/c_2021_1054_bg.pdf

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

ризика и отпорност на катастрофе (везано за спречавање загађења као резултат катастрофалних ситуација и појава).

Финансирање нових локалитета и техничке инфраструктуре треба да узме у обзир присуство подручја и локалитета који су подвргнути здравственој заштити и других осетљивих подручја – подручја санитарне заштите око водоизворишта, заштићених подручја и територија, локалитета културног наслеђа, евентуалног кумулативног утицаја на постојеће објекте и инфраструктуру у дотичној области. Ови утицаји и њихово спречавање или минимизирање биће предмет законом прописаних процедура за процену утицаја на животну средину, процену животне средине, комплексну дозволу, дозволе по Закону о водама и др., чиме ће се обезбедити реализација само пројеката који не доводе до значајнијег повећање емисија загађујућих материја у ваздух, воду или земљиште.

- б) **Заштита и обнова биодиверзитета и екосистема:** Основна природа активности које ће се спроводити у оквиру ЦБЦП и ТСИМ биће таква да не имплицира негативне утицаје (или барем значајне) на биодиверзитет. Већина мера и активности у оквиру ЦБЦП и ТСИМ односи се на неутралан до позитиван утицај на биодиверзитет, при чему већина мера и активности немају инвестициони карактер. Не постоје одредбе за активности везане за успостављање нових индустријских подручја или изградњу и рад нових великих индустријских објеката, већ се фокусира на постојећа МСП. Део циљева ЦБЦП и ТСИМ је директно усмерен на одрживи развој, озелењавање и зелену транзицију, што ће имати индиректан позитиван утицај. У складу са националним законима и административним актима две земље, који имају за циљ заштиту њиховог биодиверзитета, потенцијални негативни утицаји активности и мера инвестиционе природе биће сведени на прихватљив ниво. Не очекује се да ће мере и активности у оквиру ЦБЦП и ТСИМ довести до погоршања стања и одрживости екосистема или статуса очуваности станишта и врста, те се стога не очекује значајна штета.

4. Постојећи проблеми животне средине идентификовани на различитим нивоима у вези са ЦБЦП и ТСИМ, укључујући и оне који се односе на подручја од посебног еколошког значаја, као што су заштићена подручја према Закону о биодиверзитету

У тачки 4 Извештаја о процени утицаја на животну средину анализирани су постојећи проблеми животне средине у земљи, идентификовани на различитим нивоима, у вези са ЦБЦП и ТСИМ, укључујући однос између еколошких проблема и одредби плана, односно – закључци да ли ће ЦБЦП и ТСИМ довести до побољшања еколошке ситуације

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

или до погоршања и продубљивања постојећих еколошких проблема и/или до појаве нових.

Анализа показује да постоје проблеми са скоро свим компонентама и факторима животне средине, као и могућност да се имплементацијом ЦБЦП и ТСИМ допринесе њиховом ограничењу.

Одредбе ЦБЦП и ТСИМ немају потенцијал и не очекује се да ће довести до продубљивања постојећих или нових еколошких проблема у области која се разматра.

5. Циљеви заштите животне средине на националном и међународном нивоу релевантни за ЦБЦП и ТСИМ и начин на који се ти циљеви и сви аспекти заштите животне средине узимају у обзир у припреми програма и стратегије

У тачки 5 Извештаја о процени утицаја на животну средину урађена је анализа о томе како се циљеви заштите животне средине идентификовани у међународним, укључујући европске и националне документе односе на одредбе ЦБЦП и ТСИМ и да ли их и како одредбе ЦБЦП и ТСИМ узимају у обзир.

5.1. Интеграција циљева заштите животне средине у пројекте ЦБЦП и ТСИМ

Интеграција циљева заштите животне средине у ЦБЦП и ТСИМ прописана је прописима о финансијској подршци за период 2021-2027, који захтевају да одговарајући проценат средстава буде за активности и мере везане за заштиту животне средине.

У том смислу, подразумевано, ЦБЦП и ТСИМ интегришу циљеве заштите животне средине на европском и националном нивоу.

5.2. Циљеви заштите животне средине на међународном и националном нивоу релевантни за ЦБЦП и ТСИМ и на начин који је у складу са њима

У тачки 5.2 Извештаја о процени утицаја на животну средину, табеларно је приказана анализа релевантности циљева заштите животне средине на међународном и националном нивоу, укључених у део стратегија, планова и програма описаних у тачки 1.4 Извештаја.

Спроведена анализа показује следеће резултате:

- Предвиђене активности у оквиру ЦБЦП и мере у оквиру ТСИМ-а нису у супротности са циљевима заштите животне средине;
- ЦБЦП и ТСИМ интегришу релевантне еколошке циљеве на националном и међународном нивоу и допринеће њиховом постизању. То укључује интеграцију мера и активности у ЦБЦП и ТСИМ са директним и индиректним доприносом постизању циљева стратешких докумената

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

на националном и европском нивоу за ублажавање климатских промена, прилагођавање климатским променама, заштиту и одрживо коришћење вода, прелазак на циркуларну економију, контролу загађења, заштиту и обнову биодиверзитета и екосистема (еколошки циљеви у оквиру принципа без значајне штете).

6. Могући значајни утицаји на животну средину и здравље људи, укључујући прекограничне утицаје на животну средину у другим земљама

Тачка 6 Извештаја (ЕАР) процењује очекиване утицаје примене ЦБЦП и ТСИМ на животну средину и здравље људи на два нивоа која програм и стратегија идентификују (стратешки ниво и ниво „мера/активности“), узимајући у обзир природу интеракције и синергије између различитих утицаја, и то: секундарни, кумулативни (разматрани у посебној тачки 6.3), истовремени, краткорочни, средњорочни, дугорочни, трајни и привремени, позитивни и негативни ефекти.

Стратешки ниво:

- о За ЦБЦП, ово ће укључивати процену утицаја приоритета и специфичних циљева;
- о За ТСИМ, ово укључује процену утицаја визије, стратешког циља и специфичних циљева.

Ниво „мера/активности“:

- о За ЦБЦП, ово ће укључивати процену утицаја активности/инвестиција/стратешких пројеката подржаних;
- о За ТСИМ, ово ће укључивати процену утицаја мера.

За потребе нетехничког резимеа, дате су сажете информације о процењеним утицајима:

6.1. Процена могућих утицаја на стратешком нивоу

6.1.1. За ЦБЦП

Приоритет, Специфични циљ	Summary of Impacts
Приоритет 1. Конкурентан погранични регион	Углавном се очекује индиректан позитиван утицај, везан за побољшање стања МСП у односу на постојеће стање, укључујући испуштање мање штетних материја у животну средину и побољшање квалитета живота становништва. Не очекују се значајнији негативни утицаји у складу са прописима о заштити животне средине и здравља људи.
Специфични циљ 1.1: „Унапређење одрживог раста и конкурентно-сти МСП и отварање нових радних места у	

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

Приоритет, Специфични циљ	Summary of Impacts
<i>МСП, укључујући продуктивне инвестиције“</i>	
<i>Приоритет 2 Интегрисани развој пограничног региона</i>	Интегрисани развој пограничног региона односи се на размену информација и искустава, спровођење заједничких активности у складу са комплексом аспеката (интеграција активности), чији је део заштита животне средине и здравља људи. Позитивни утицаји се очекују од имплементације приоритетних компоненти животне средине и здравља људи и фактора повезаних са спровођењем међусобно повезаних и комплементарних (интегрисаних) мера, заснованих на блиској координацији различитих јавних политика, прилагођених локалним специфичностима, одговарајући на потребе локалног развоја и потенцијале и доношење заједничких користи за partnere и регионе.
<i>Специфични циљ 2.1 „Подстицање интегрисаног друштвеног, економског и еколошког развоја, културног наслеђа и безбедности у подручјима која нису урбана“</i>	Очекују се потпуно позитивни, трајни утицаји с обзиром на интеграцију еколошких разматрања у развој.
<i>Приоритет 3: Отпорнији погранични регион</i>	Приоритет и специфични циљ имаће директне и индиректне позитивне утицаје на компоненте животне средине и факторе који се односе на превенцију катастрофа и сродних штетних утицаја на животну средину и здравље људи и ограничавање обима штете по животну средину и здравље људи у случају катастрофа.
<i>Специфични циљ 3.1 „Промовисање прилагођава-ња климатским променама, превенција ризика и отпорности на катастрофе“</i>	

6.1.2. За ТСИМ

Визија, Стратешки циљ и Специфични циљеви	Резиме утицаја
<i>Визија: Отворена према суседним границама и интегрисана у европски простор и осовине урбанизације, културе, науке и иновација. Добро очувани и одрживо коришћени ресурси (земљиште, игуме, воде, природна и културна баштина) – гаранција просперитета и идентитета региона. Уравнотежен интегрисани развој постигнут упорним улагањем у економску, друштвену, саобраћајну, инжењерску, културну и туристичку инфраструктуру, чиме се обезбеђује зелени економски раст, прилагодљивост променама и кохезија</i>	Визија има директне и индиректне позитивне утицаје на заштиту животне средине и здравља људи, укључујући културно и природно наслеђе, ефикасност ресурса, зелени економски раст. Не очекују се негативне последице по компоненте и факторе животне средине, укључујући и становништво.

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

Визија, Стратешки циљ и Специфични циљеви	Резиме утицаја
<i>Стратешки циљ: Унапријеђење раста у свим његовим аспектима</i>	Стратешки циљ има позитиван утицај, јер раст у свим његовим аспектима подразумева и узимање у обзир еколошких аспеката за развој.
<i>Специфични циљ 1: Проширити и побољшати пружање услуга</i>	Специфични циљ има индиректан позитиван утицај на део компоненти и фактора животне средине и нема утицаја на остале.
<i>Специфични циљ 2: Побољшати регионалну конкурентност, укучујући и области туризма (најмање 40% буџета приоритета ће бити додељено пројектима који се фокусирају на одрживи туризам и културу)</i>	Побољшање конкурентности је генерално повезано са позитивним утицајем на животну средину и здравље људи, с обзиром да је висока конкурентност повезана са бољим квалитетом и еколошком прихватљивошћу пружених услуга. Развој одрживог туризма и културе имају позитиван утицај.

6.2. Процена вероватних утицаја на нивоу „активности/мера“

6.2.1. За ЦБЦП

А. Активности/инвестиције подржане у оквиру Приоритета 1:

Активности	Резиме утицаја
<i>Технолошке и/или организационе инвестиције које имају за циљ смањење трошкова производње/испоруке услуга и било које друге инвестиције које доводе до повећања конкурентности предузећа, укључујући, али не ограничавајући се на куповину специјализоване опреме и технологија (укључујући сродну обуку), системе за праћење; набавка ИТ опреме, обука и трансфер знања, виртуелни пословни центри, е-цоммерце решења, могућности електронског плаћања итд; Акције усмерене на повећање производног капацитета</i>	Углавном се очекује индиректан позитиван утицај, везан за побољшање стања МСП у односу на садашње стање, укључујући испуштање мање штетних материја у животну средину и побољшање квалитета живота становништва. Не очекују се значајнији негативни утицаји у складу са прописима о заштити животне средине и здравља људи.
<i>Инвестиције усмерене на управљање квалитетом ради побољшања квалитета производа/услуге, укључујући, али не ограничавајући се на побољшања у дизајну карактеристика производа/услуге, побољшања у постпродајним услугама за купце, побољшања гаранције производа, систем управљања укупним квалитетом и било који други аспект који дефинише укупан ниво квалитета производа/услуге</i>	Побољшање квалитета производа и услуга има позитиван утицај (директно на отпад и материјалну имовину и индиректно на остале компоненте) за већину компоненти и фактора животне средине и нема утицаја на остале. Не очекују се негативни утицаји.
<i>Акције које имају за циљ приступ новим тржиштима или тржишним сегментима укључујући, али не ограничавајући се на</i>	

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

Активности	Резиме утицаја
<i>маркетиншке студије, технологије које се протежу на даљину, организациону сарадњу и заједничке пословне шеме са другим предузећима, изложбене хале компанија у оснивању, итд.</i>	Активности неће бити инвестиционе природе и неће имати негативан утицај на животну средину и здравље људи.
<i>Маркетиншке и промотивне акције, учешће на међународним сајмовима, изложбама и другим промотивним догађајима, консултантске и информативне услуге, укључујући е-маркетинг, комуникацију са клијентима итд</i>	

В. Активности/инвестиције подржане под Приоритетом 3:

Стратешки пројекат	Резиме утицаја
Припрема становништва за поступање у случају катастрофа и унапређење капацитета стручних тимова за реаговање у случају ванредних ситуација у оквиру прекогранични региона Бугарске и Србије	Стратешки пројекат има директне и индиректне позитивне утицаје на компоненте животне средине и факторе који се односе на превенцију катастрофа и повезаних штетних утицаја на животну средину и здравље људи и ограничавање обима штете по животну средину и здравље људи у случају катастрофа.

6.2.2. За ТСИМ

Мере	Резиме утицаја
<u>М 1.1.</u> Проширити доступност и побољшати квалитет услуга од општег интереса за подршку друштвеном и економском расту	Мера има индиректан позитиван утицај на део компоненти и фактора животне средине и нема утицаја на остале.
<u>М 2.1</u> Развој и пружање оквирне подршке локалним предузећима да расту, шире и боље раде на зеленијем и паметнијем конкурентном глобалном тржишту	Мера нема негативан утицај на компоненте и факторе животне средине. За неке од компоненти и фактора очекује се индиректан позитиван утицај – биодиверзитет, материјална добра, културно-историјско наслеђе, отпад, становништво.
<u>М 2.2</u> Поједностављење коришћења туристичких ресурса ЦБЦ региона, укљ. обезбеђивање бржег, праведнијег и еколошки прихватљивог приступа и услова за умрежавање културног наслеђа и туристичких локација у региону прекограничне сарадње	Све у свему, мера нема или има занемарљив позитиван утицај. Ризик/размер потенцијалних негативних утицаја описаних горе биће процијењен у фази припреме нацрта приједлога у оквиру потребних превентивних процедура у складу са еколошким законодавством двије земље.
<u>М 2.3.</u> Унапређење туристичког маркетинга и праксе брендирања у ЦБЦ региону	Мера није повезана са директним негативним утицајима на животну средину. Позитиван утицај ће бити на материјална добра и културно наслеђе. Могући су негативни утицаји на биодиверзитет, уз прекомерно повећање туристичких

Мере	Резиме утицаја
	токова, и то се може регулисати на одржив начин. Додатни позитиван ефекат биће постигнут у реализацији информативних кампања за промоцију биодиверзитета у региону и подизање свести о његовој вредности и користима за екосистеме и животе локалног становништва у оквиру пројеката.

6.3. Кумулативни утицај

Одредбе ЦБЦП и ТСИМ на стратешком нивоу односе се на позитивне кумулативне утицаје и допринос имплементацији циљева, приоритета, смерница и мера у оквиру релевантних стратегија, планова и програма разматраних у тачки 1.4 ЕАРА. Не очекује се негативан кумулативни утицај на нивоу стратешког утицаја.

Већина предвиђених **активности и мера** у оквиру ЦБЦП и ТСИМ има позитиван утицај на животну средину и здравље људи, јер су многе од њих „меке“ мере без инвестиционог карактера и не подразумевају негативан кумулативни ефекат са другим активностима у прекограничном региону.

Ризик од **негативног кумулативног утицаја** могућ је у реализацији активности у оквиру мера у вези са развојем туризма из Специфичног циља 2 ТСИМ-а, као резултат повећања туристичких токова у региону туристичких дестинација, које су у већини случајева у/у близини подручја са вредним биодиверзитетом, вредним пределима и другим осетљивим областима, нпр. ВПА. Кумулативни штетни ефекти могу утицати на квалитет амбијенталног ваздуха, воде, тла, пејзажа, биодиверзитета и заштићених територија и подручја, нивое буке и стога допринети неугодности за посетиоце. Да би се спречили овакви нежељени ефекти, приликом развоја туризма и дестинација треба узети у обзир капацитет животне средине, њену вредност и присуство осетљивих подручја и елемената, укључујући препоручене информативне кампање за посетиоце које треба да буду део предлога пројеката.

Према извршеној анализи, **не очекује се значајан кумулативни утицај на животну средину од имплементације ЦБЦП и ТСИМ.**

6.4. Прекогранични утицај ЦБЦП-а и ТСИМ-а

У вези са **могућим прекограничним утицајем** који произилази из примене ЦБЦП и ТСИМ-а:

- ЦБЦП и ТСИМ су прекограничне природе и обима, и оба имају за циљ утицај у оквиру одређеног прекограничног региона. С тим у вези, **успостављањем јединственог Извештаја (ЕАР) за читаву територију обухваћену програмом, подразумевано је процењен утицај одредаба два документа у прекограничном региону, уз консултације у обе земље;**

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

- Што се тиче прекограничног утицаја у смислу Протокола о стратешкој процени утицаја на животну средину уз Конвенцију о процени утицаја на животну средину у прекограничном контексту – узимајући у обзир одредбе нацрта програма и нацрта стратегије, нема основа за претпоставку постојања прекограничног утицаја на најближе суседне земље – Републику Северну Македонију и Републику Румунију.

У случају **прекограничних водних тела** у оквиру ЦБЦП и ТСИМ, не очекују се значајнији утицаји на површинске воде и ВПА, као ни поплаве, укључујући прекограничне утицаје на њих у другим земљама од имплементације ЦБЦП-а и ТСИМ-а.

6.5. Резиме очекиваног утицаја

За **амбијентални ваздух и климатске промене**, очекује се директан и индиректан позитиван утицај као резултат одредби на оба нивоа детаља. Одредбе ЦБЦП и ТСИМ немају потенцијал за значајне негативне утицаје, већ само за локалне, генерално реверзибилне утицаје. Очекују се директни и индиректни позитивни утицаји у вези са **прилагођавањем климатским променама**. Не постоје одредбе, укључујући активности и мере које се односе на стварање значајних емисија гасова стаклене баште или оне које доводе до сукоба или смањења ефикасности мера прилагођавања.

Што се тиче **вода, укључујући водозаштитна подручја и ризик од поплава**, утицаји на стратешком нивоу се углавном односе на

- одсуство негативних ефеката, директних и индиректних;
- позитивни утицаји у великој већини случајева;
- дугорочни и, у великом броју случајева, трајни ефекти.

Очекује се да ће потенцијално могући случајеви негативних ефеката бити веома ретки.

На нивоу „активности/мера” утицаји на воде се односе на

- одсуство директних негативних ефеката, у веома ретким случајевима присуство индиректних ефеката;
- постоји углавном директан и индиректан позитиван утицај;
- дугорочни и, у великом броју случајева, трајни утицај;
- у великој већини случајева нема никаквог утицаја.

Утицај на **земљу и земљиште** на стратешком нивоу је позитиван и ненегативан, како директно тако и индиректно. Утицај на нивоу „активности/мера” је углавном директан и индиректан позитиван утицај, у веома ретким случајевима могући су индиректни или директни утицаји (апсорпција новог земљишта - Мера 2.2 ТСИМ-а), ау неким случајевима утицај није присутан.

Као што се може видети из горње анализе, за **биодиверзитет и заштићена подручја и територије обухваћене ЦБЦП и ТСИМ**, у овој фази се под одређеним условима може

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

очекивати више потенцијалних користи него негативних. Негативни утицаји се могу свести на минимум одговарајућим мерама и спровођењем потребних ЕИА, ЕА и ЦА процедура.

Утицај на оба нивоа детаља на **пејзаж** је претежно позитиван, повезан са повећањем његове атрактивности и квалитета. Могући негативни ефекти су аналогни онима за биодиверзитет.

За **материјалну имовину** очекује се позитиван кумулативни утицај на побољшање стања постојећих ССТ и/или изградњу нових еколошки прихватљивих на оба нивоа утицаја, као што су улагања у средства која се односе на побољшање стања животне средине у предвиђеном прекораничном подручју. Не очекују се негативни утицаји на материјалну имовину.

У погледу **културног и историјског наслеђа**, циљеви и мере у вези са овим локалитетима и њиховим туристичким потенцијалом, с тим да већина осталих предвиђања на оба нивоа детаљности не подразумевају негативан утицај, у складу са постојећом законском регулативом о заштити културног наслеђа у обе земље.

У погледу **штетних физичких фактора**, очекивани утицај у смислу буке уопште је дефинисан као индиректан позитиван, дугорочан и трајан за дотични регион. Одредбе ЦБЦП и ТСИМ немају потенцијал за значајан негативан утицај, укључујући стварање ризика по здравље људи, узимајући у обзир локацију подручја и објеката са нормализованим режимом буке. За остале штетне физичке факторе не очекује се утицај.

У погледу **отпада**, генерално се очекује директан индиректан позитиван утицај као резултат активности и мера које воде ка смањењу стварања отпада. Не очекују се негативни утицаји од других одредби ЦБЦП и ТСИМ.

Што се тиче **опасних хемикалија** и ризика од великих удеса, не очекује се негативан утицај у складу са важећим законодавством на територији обе земље.

Утицај на **здравствене и хигијенске аспекте** животне средине у целини је позитиван. Приликом постављања нових производних локација треба водити рачуна о одлукама о просторном уређењу и предвиђањима развоја насеља, близини подручја и локалитета подвргнутих здравственој заштити, укључујући водозащитне зоне, како би се спречило штетно дејство по здравље људи.

7. Мере осмишљене да спрече, смање и што је могуће потпуније надокнаде штетне ефекте примене ЦБЦП и ТСИМ на животну средину и здравље људи

Анализе и процена вероватног утицаја на примену ЦБЦП и ТСИМ захтеваће идентификацију мера које ће обезбедити да се штетни утицаји на животну средину и здравље људи спрече, ублаже и компензују у највећој могућој мери. Мере су мотивисане очекиваним резултатима њихове имплементације:

7.1. Мере које ће се одразити у коначним верзијама ЦБЦП-а и/или ТСИМ-а

Резултати процене утицаја ЦБЦП и ТСИМ на животну средину и здравље људи показују да нема потребе за мерама за коначне верзије докумената.

7.2. Мере имплементације за примену ЦБЦП и/или ТСИМ

Опште мере:

1. Планови, програми, пројекти и инвестициони предлози који произилазе из ЦБЦП и ТСИМ, који спадају у делокруг Директиве 2014/52/ЕУ или Директиве 2001/42/ЕЦ или ван њих и који спадају у делокруг чл. 6 Директиве 92/43/ЕЕЦ, подлијежу процјени њихове компатибилности са објектом и циљевима очувања заштићених подручја и могу бити одобрени само након одлуке/мишљења о ЕИА/ЕА/ЦА за одобрење/координацију, и у складу са препорукама у извршеним евалуацијама, као и са условима, захтевима и мерама наведеним у одлуци/мишљењу.

Очекивани резултат: Превенција значајних штетних утицаја на животну средину и здравље људи, објекат и циљеве заштите заштићених подручја.

2. Инвестициони предлози који произилазе из мера и активности у оквиру ЦБЦП и ТСИМ ради усклађивања са актуелним плановима територијалног развоја на дотичној територији, као и националним, регионалним и локалним стратешким, планским и регулаторним документима, другим расположивим планираним пројектима са сличним и /или преклапајућим активностима, како би се постигла неопходна синхронизација у спровођењу пројектних процедура од стране ангажованих институционалних органа.

Очекивани резултат: Спречити противречности, према важећим прописима и усвојеним стратешким и планским документима. Неприхватање предлога пројеката који нису у складу са постојећим предлозима што доводи до административних потешкоћа и/или захтева за душло финансирање за активности које се преклапају.

Прилагођавање климатским променама

3. Усклађеност релевантних активности и мера из важећих стратешких докумената за прилагођавање климатским променама и обезбеђење мера за обезбеђивање одрживости пројеката који се односе на изградњу и развој локација, објеката и инфраструктуре.

Очекивани резултат: Обезбеђивање климатске отпорности пројеката.

Воде, водозащитна подручја и ризик од поплава

4. Пројектима треба предвидети мере за спречавање погоршања стања површинских вода и ВПА, у складу са захтевима чл. 116. Закона о водама Републике Бугарске као и Закона о водама Републике Србије.

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

5. Инвестициони предлози, планови и програми који ће се имплементирати у складу са важећим РБМПс, ФРМПс и законима о очувању и управљању водама.

Појашњење о главним примењивим одредбама закона о заштити вода:

- *Усклађеност са захтевима из чл. 134 ЗО Републике Србије: У приобалним поплавним појасевима и на земљишту које припада акумулацијама забрањено је:*
 1. *складиштење пестицида, одлагање и третман отпада;*
 2. *изградња сточних фарми;*
 3. *изградња пословних и стамбених објеката;*
 4. *прање и сервисирање возила и опреме;*
 5. *садња трајних засада са плитким кореновим системом;*
 6. *одлагање отпада.*
- *Усклађеност са захтевима из чл. 143 ЗО који, ради заштите од штетног дејства воде, забрањује:*
 1. *нарушавање природног стања корита, обала река и обалних поплавних појасева;*
 2. *смањење проводљивости речних корита, укључујући и бараже и прагове, без одговарајуће дозволе;*
 3. *коришћење корита река као депонија отпада, земље и стенских маса;*
 4. *грађевински радови на покривеним речним деоницама;*
 5. *складиштење материјала који би значајно повећао разорну моћ воде у случају поплава.*
- *Усклађеност са захтевима из чл. 146. (1) ЗО: Забрањено је постављање стамбених и виланских објеката и господарских објеката на поплавним терасама ријека и служности хидротехничких објеката и зидова брана.*
- *Усклађеност са захтевима из чл. 125. (1) ЗО. У канализациону мрежу и ППОВ треба укључити само отпадне воде које се могу пречишћавати у постојећој процесној шеми постројења за пречишћавање и не угрожавају живот и здравље оперативног особља. Уклањање ће узимати у обзир:*
 - *дозволу за испуштање; количину и квалитет отпадних вода;*
 - *постојећу канализациону мрежу и постројење за пречишћавање; технологију третмана муља за опоравак или одлагање.*
- *Усклађеност са захтевима из чл. 132 ЗО, лица из чије привредне делатности настају отпадне воде, дужна су да изграде неопходне објекте за пречишћавање у складу са условима за испуштање у водно место, када на дотичној територији не постоји канализациони систем.*
- *У случају захватања воде и/или коришћења водног тела, да се испуштају услови из чл. 44. и 46. ЗО - доступност одговарајуће дозволе.*
- *За активности које потпадају под АПСФР у обиму плављења, планирају се мере заштите од штетног дејства вода у складу са НЦМ и ФРМП мерама Републике Србије.*
- *Приликом имплементације активности у оквиру ЦБЦП и ТСИМ-а да се придржавају важећих мера из ПоМ-а и да буду у складу са циљевима РБМП-а 2016-2021/2022-2027 и ФРМП 2016-2021/2022-2027.*
- *Спречавање ванредног загађивања површинских вода и површина за заштиту вода, у складу са захтевима чл. 131 ЗО: У случају ванредних ситуација које стварају претпоставке за*

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

загађивање воде, власник или лице које управља локалитетом - извором загађења, укључујући јаловишта, муљ и насипе, дужни су да предузму неопходне мере за ограничавање или отклањање утицаја загађење према унапред припремљеном плану за ванредне ситуације и о томе одмах обавештава басенске дирекције и органе Министарства унутрашњих послова, као и у складу са Законом о водама у Републици Србији.

- Очување санитарних зона за воду за пиће, према ограничењима и забранама у СПА.

Очекивани резултат: Спречити погоршање статуса површинских вода и ВПА, као и повећани ризик од поплава.

6. Одрживо коришћење воде, укључујући увођење циклуса коришћења воде у индустријским постројењима, локални третман индустријских отпадних вода.

Очекивани резултат: Очување хемијског и еколошког статуса/потенцијала површинских вода.

7. Предузимање мера и доношење технолошких одлука за спречавање случајног загађивања површинских вода.

Очекивани резултат: Очување хемијског и еколошког статуса/потенцијала површинских и подземних вода.

Земљишта

8. Пројектовање нових локалитета треба да обухвати неопходне активности и мере за очување земљишних ресурса и рекултивацију, у циљу спречавања настанка ерозионих процеса и максималног обнављања поремећеног земљишта.

Очекивани резултат: Спречавање утицаја на земљу и земљишта у реализацији пројектних решења.

9. У извођењу грађевинских радова потребно је предузети мере заштите земљишних ресурса (претходно одузимање хумусног земљишта и његово коришћење у мелиорационе сврхе).

Очекивани резултат: Очување ресурса земљишта.

Вегетација, животињски свет, заштићена подручја и заштићене територије, пејзаж

10. Пројекте развоја туризма у оквиру мере 1.4 ТСИМ реализовати у складу са стандардима рекреативног оптерећења и апсорпционог капацитета животне средине, а у складу са статусом територије.

11. У оквиру предлога пројеката за развој туризма у оквиру Специфичног циља 2 ТСИМ-а да се захтева да се обезбеди спровођење информативних кампања за промоцију биодиверзитета у региону и подизање свести о његовој вредности и користима за екосистеме и животе локалног становништва.

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

12. Промоција туристичких производа и локација у оквиру Мере 2.3 ТСИМ-а треба да узме у обзир режиме заштићених подручја и заштићених територија у региону. У оквиру њиховог делокруга, треба спроводити и поштовати релевантне забрана и препоруке које су садржане у издатим налозима за дотичну територију.

Очекивани резултат за мере везане за вегетацију, животињски свет, заштићена подручја и заштићене територије, пејзаж: Спречавање значајних оптерећења на територији, укључујући уништавање вредних предела, елемената биодиверзитета, станишта врста.

Културно и историјско наслеђе

13. Инвестиционе предлоге, планове и програме реализовати након позитивног мишљења надлежних органа за заштиту културног наслеђа, у складу са режимима заштите локалитета и важећим прописима. Грађевинске активности у областима са регистрованим културним добрима, требало би да се обављају под контролом надлежних лица (одређених или квалификованих према релевантном националном законодавству).

Очекивани резултат: Спречити негативан утицај и/или оштећење непокретних културних добара.

Опасне хемикалије и ризик од великих несрећа

14. У случају да је предвиђена изградња новог или измена постојећег постројења и/или објекта са ниским или високим потенцијалом ризика, као и у планирању нових радова, укључујући изградњу саобраћајница, стамбених насеља, радова на јавним површинама у близини постојећих постројења и/или објеката са ниским или високим потенцијалом ризика, где постављање или нови радови могу бити извор, или повећати ризик од опасних последица услед већег удеса који се десио у тим постројењима/објектима, потребно је следеће:

- a. Обезбедити безбедну удаљеност од предузећа и/или објекта од стамбених насеља, јавних места и површина, рекреативних зона и, где је могуће, великих саобраћајница.
- b. Одржавати безбедну удаљеност објеката и/или објеката са ниским или високим потенцијалом ризика или друге одговарајуће мере од подручја од посебног значаја за очување или интереса и локалитета културног и историјског наслеђа у близини објеката, где је то могуће, како би се заштитили.
- c. Предузимање додатних техничких мера за ублажавање ризика по здравље људи и животну средину у случају постојећих објеката и/или објеката са ниским и високим потенцијалом ризика.

Очекивани резултат: Спречавање ризика повезаних са великим несрећама које укључују опасне хемикалије.

Становништво, здравље људи, здравствени и хигијенски аспекти животне средине

15. Приликом планирања и реализације инвестиционих предлога, њихова локација треба да буде у складу са важећим просторно-планским одлукама и одредбама за развој насеља, и не треба дозволити да реализација доведе до негативног утицаја на стамбена насеља, рекреативне и спортске површине, одмаралишта и друге објекте здравствене заштите.

Очекивани резултат: Превенција ризика и заштита здравља становништва и људи.

8. Разлози за избор разматраних алтернатива

Нацрти ЦБЦП и ТСИМ достављени од стране Уговорног тела не садрже алтернативе. Анализа „нулте алтернативе“ у тачки 2.2 ЕАР показује да она има неповољнији утицај од алтернативе за спровођење програма и његове територијалне стратегије.

Алтернатива за имплементацију ЦБЦП и ТСИМ је генерално са сложеним позитивним утицајем на животну средину, укључујући становништво и људско здравље, пошто су прихватљиве активности и мере претежно еколошки оријентисане, укључујући допринос постизању еколошких циљева на националном и међународном нивоу. Међутим, неке од предвиђених активности се односе на могући негативан утицај, због чега се у фази реализације и имплементације ЦБЦП и ТСИМ-а морају спровести мере препоручене у тачки 7 ЕАР, као и обезбедити усклађеност са свим законима и прописима који су на снази у две земље, а који се односе на заштиту животне средине, укључујући становништво и здравље људи.

На основу представљене анализе, алтернатива за имплементацију ЦБЦП-а и ТСИМ-а је пожељнија од нулте алтернативе.

9. Методе за спровођење еколошке процене, коришћени прописи и документи и потешкоће у прикупљању потребних информација

У тачки 9 Извештаја о процени утицаја на животну средину описана је методологија за израду извештаја и главни методолошки документи, прописи и извори информација који се користе.

Израда извештаја обављена је према следећем **методолошком приступу:**

- 1) Упознавање стручњака са нацртима ЦБЦП и ТСИМ и њиховим одредбама, осталом документацијом коју доставља Уговорно тело, мишљењима о задатку за одређивање обима и садржаја Извештаја о процени утицаја на животну средину;
- 2) Идентификација и анализа других планова, стратегија и програма који се односе на пројекте ЦБЦП и ТСИМ;

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

- 3) Прикупљање, анализа и обрада литературних извора и података о постојећем стању животне средине по компонентама и факторима, њеном односу са актуелним степеном развијености прекограничног подручја у оквиру ЦБЦП и ТСИМ;
- 4) Анализа развоја животне средине у случају непримењивања ЦБЦП и ТСИМ (процена утицаја тзв. „нулте алтернативе“);
- 5) Анализа могућег значајног утицаја на територије са ЦБЦП и ТСИМ;
- 6) Прикупљање, обрада и анализа информација о постојећим еколошким проблемима на националном нивоу и њиховој вези са ЦБЦП и ТСИМ, укључујући могући развој ових проблема са и без имплементације ЦБЦП и ТСИМ;
- 7) Анализу - у којој мери су пројекти ЦБЦП и ТСИМ усклађени са релевантним циљевима и мерама заштите животне средине укљученим/идентификованим у документима – плановима, стратегијама и програмима на националном и међународном нивоу;
- 8) Анализа и процена утицаја ЦБЦП и ТСИМ на животну средину: како су ЦБЦП и ТСИМ стратешки документи, процена могућих значајних утицаја на животну средину и здравље људи је спроведена на два нивоа детаља („стратешки“ и „мере/активности“);
- 9) Предлози мера за спречавање, смањење и ублажавање утицаја, као и мере за праћење и контролу утицаја програма на његову реализацију;
- 10) Образложен избор најприкладније алтернативе у погледу утицаја на животну средину и здравље људи;
- 11) Припрема образложеног закључка за примену ЦБЦП и ТСИМ.

Као потешкоће у прикупљању потребних информација могу се навести:

- У току израде документације о процени утицаја на животну средину у току је припрема и усвајање више стратешких докумената који ће важити за период 2021-2027. године и још нису завршени - што онемогућава усаглашавање са коначним документима да буду усклађени са доступним пројектима.

10. Мере у вези са праћењем током имплементације ЦБЦП и ТСИМ

У складу са резултатима и закључцима одредаба за утицај ЦБЦП и ТСИМ на животну средину и здравље људи у тачки 10. Извештаја о процени утицаја на животну средину предлажу се мере и индикатори на основу којих ће се вршити праћење и контрола предвиђених могућих значајних и могућих непредвиђених негативних утицаја, у њиховом спровођењу.

Предложене мере дате су у следећој табели:

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

Табела бр. 10-1 Мере за праћење и контролу утицаја на животну средину и здравље људи у примени ЦБЦП и ТСИМ

№.	Мере за праћење и контролу	Индикатори	Период/Тело одговорно за спровођење
1.	За мере и активности инвестиционе природе, узети у обзир релевантне циљеве прилагођавања климатским променама, смернице и мере како би се обезбедила њихова одрживост	Мере одрживости предвиђене у предлозима пројеката	По одобрењу предлога пројеката/ Управљачко тело, Национално тело
		Екстремни поремећаји објеката, помоћних објеката или инфраструктуре – исход климатских промена	Након пуштања у рад/ Корисници
2.	Спречавање погоршања статуса водних тела у имплементацији инвестиционих предлога пројеката у близини таквих локација или у повезаних са коришћењем/утицајем водних тела	Подаци о мониторингу површинских и/или подземних вода, ако су то прописали надлежни органи за конкретни предлог пројекта	Током изградње и рада у складу са фреквенцијом дефинисаном сопственим планом мониторинга/ Корисници
3.	Подобност пројектних предлога са инвестиционим карактером према тренутним РБМПс и ФРМПс	Постојање мишљења надлежних органа	Пре почетка реализације пројекта/Корисници
4.	Спречавање контаминације водних тела у ванредним ситуацијама	Предвиђене превентивне мере	За време припреме предлога пројеката/Корисници
		Број ванредних ситуација - предузете радње	С времена на време/Корисници
5.	Усклађеност са усвојеним режимима управљања заштићеним подручјима, укључујући ограничавање вероватноће негативних утицаја на заштићена подручја и приоритете очувања у њима	Одобрени инвестициони пројекти на територији заштићених подручја; Начин подешавања режима управљања.	Периодично/Корисници
6.	Спречавање нарушавања/оштећења/уништавања вредних биљних врста као и животињских врста и њихових станишта	Спроведене процедуре ЕИА/ЕА/ЦА (где је примењиво) Спровођење мера из ЕИА/ЕА/ЦА коначних аката (када је предвиђено за биодиверзитет)	Периодично/Корисници
7.	Спречавање оштећења/урушавања/уништавања културних добара – археолошки локалитети у оквиру градилишта	Постојање кохерентног мишљења од стране надлежног органа	Пре почетка грађевинских радова/Корисници

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

		Постојање надлежног, овлашћеног лица за време изградње	За време грађевинских радова/Корисници
--	--	--	--

11. Закључак о процени утицаја на животну средину

На основу извршених анализа, прогноза и процена, утицај примене ЦБЦП и ТСИМ у спровођењу препоручених мера у тачки 7 Извештаја ЕА је:

Генерално, у погледу **амбијенталног ваздуха и климатских промена**, очекује се позитиван утицај као резултат специфичних прихватљивих активности и мера у оквиру ЦБЦП и ТСИМ. Одредбе ЦБЦП и ТСИМ немају потенцијал за значајан негативан утицај, већ само за привремени локални, реверзибилни утицај. Нису предвиђене активности и мере које би довеле до значајног повећања емисије гасова стаклене баште.

Неке од предвиђених активности (за технолошке инвестиције, дигитализацију и зелену транзицију) имају позитиван допринос ублажавању климатских промена и прилагођавању климатским променама. Стратешки пројекат у оквиру приоритета 3 ЦБЦП-а има позитиван утицај на побољшање адаптивних способности и повећање отпорности подручја у случају катастрофа.

Нису предвиђене активности или мере које би представљале ризик за становништво, природу или имовину на основу прогноза климатских промена и њених последица.

Што се тиче **вода, укључујући водозаштитна подручја и ризик од поплава**, очекују се укупни позитивни утицаји на регионалном, националном и прекограничном нивоу јер већина индикативних активности и мера које су предвиђене, директно или индиректно доприносе побољшању статуса вода, заштите воданих подручја и ризика од поплава и животне средине у целини. Активности и мере укључене у ЦБЦП и ТСИМ немају потенцијал да наруше добро стање и добар еколошки потенцијал водних тела. Примена одредби важећег законодавства о заштити вода обезбедиће непостојање значајних негативних последица за активности са могућим утицајем на водна тела.

Не очекује се утицај на **под-слојеве земљишта**.

Очекује се укупан позитиван утицај на регионалном, националном и прекограничном нивоу, пошто већина индикативних активности и мера које су предвиђене, доприносе директно или индиректно побољшању статуса земљишта и животне средине у целини. Поштовање мера на стр. 7 уговора о процени утицаја на животну средину ограничиће очекиване штетне ефекте.

Као што се може видети из горње анализе, за биодиверзитет и заштићена подручја и територије обухваћене ЦБЦП и ТСИМ, у овој фази се под одређеним условима може очекивати више потенцијалних користи него негативних последица. Негативни утицаји се

Нетехнички сажетак Извештаја о процени утицаја на животну средину нацрта Програма прекограничне сарадње 2021-2027 суфинансираног у оквиру Инструмента за претприступну помоћ између Републике Бугарске и Републике Србије и нацрта Територијалне стратегије за интегрисане мере

могу минимизирати одговарајућим мерама – као што је препоручено на стр. 7 уговора о процени утицаја на животну средину, и спровођењем потребних ЕИА, ЕА и ЦА процедура.

Утицај на оба нивоа детаља на **пејзаж** је претежно позитиван, повезан са повећањем његове атрактивности и квалитета. Могући негативни ефекти су аналогни онима за биодиверзитет.

Утицај на **културно наслеђе** је позитиван за мере везане за развој културног наслеђа и неутралан за остале прогнозе.

У погледу фактора **буке**, очекивани утицај се дефинише као индиректан позитиван, дугорочан и трајан за дотични регион. Одредбе ЦБЦП и ТСИМ немају потенцијал за значајан негативан утицај, укључујући стварање ризика по здравље људи. Што се тиче других **штетних физичких фактора**, не очекује се утицај.

У случају **отпада**, очекују се углавном индиректни позитивни утицаји као резултат активности технолошке обнове и осигурања квалитета и продужења века производа, зелене транзиције, дигитализације, дигиталних и електронских технологија. Активности и мере у оквиру ЦБЦП и ТСИМ нису повезане са стварањем значајних количина отпада, укључујући и опасан отпад.

Што се тиче **опасних хемикалија и ризика од великих несрећа**, одредбе ЦБЦП и ТСИМ не укључују нове објекте, нити имају потенцијал да повећају ризик од великих несрећа у постојећим објектима са ниским и високим потенцијалом ризика.

Утицај на **становништво, здравље људи и здравствено-хигијенске аспекте** животне средине је комплексно позитиван, везан за благотворан утицај социо-економских фактора у региону и еколошких фактора ризика који се односе на утицај на здравље.

ЦБЦП и ТСИМ су у складу са принципом без значајне штете.

С обзиром на горе наведено, примена ЦБЦП и ТСИМ је пожељнија у смислу утицаја на животну средину и здравље људи у односу на „нулту алтернативу“.

12. Извештај о резултатима консултација спроведених у процесу припреме ЦБЦП и ТСИМ и спровођења процене животне средине

У тачки 12 Извештаја о процени утицаја на животну средину дати су подаци о свим мишљењима добијеним као резултат консултација одржаних у претходној фази поступка процене утицаја на животну средину о Пројектном задатку за одређивање обима и садржаја Извештаја о процени утицаја на животну средину.

Мишљења и начин њихове усклађености са разлозима за то приказани су у **табели бр. 12-1 до тачке 12 Извештаја о процени утицаја на животну средину.**